GÜN
HAFTALIK
Kültür ve Aktüalite dergisi

Gayemiz, millî ve insanî kültüre hizmettir.

İhtiyarî ve mecburî işsizlik

Çalışmaya ihtiyaç duymayanlarla çalışmak isteyip de iş bulamayanlar..

Bu tezatlar içinde bocalayan cemiyetimi sallantıdan kurtarıp millî ve müşterek refah makinesini ayarlamak ve doğru dürüst işletmek gerektir.

Avukat
ESAT ADİL

İktisadî hayat beraberliği, yani millet halinde yaşamanın vatandaşlara temin etmesi gereken «Refahta beraberlik» demokrat ve modern millet mefhumunun temel taşıdır.

Gerçek demokrasının iktisadî karakterini tayin eden bu «beraberlik» unsurunun «müsavicilik» prensibine değil içtimaî «adalet» prensibine dayanması gerektir. Bir milletin iktisadî hayat beraberliğindeki içtimaî adalet ölçüsü: her ferdin kendi zekâ, kabiliyet ve emeğini müsavi şanslar ve şartlar altında tamamile serbest olarak kullanıp tecrübe edebilmesi demektir.

Eğer iktisadî, içtimaî ve siyasî bütün imkânlar ve vasıtalar milletin bütün fertleri için tamamile serbest ve açık tutulmazsa fertlerin bir kısmı diğerleri aleyhine olarak daima büyük kazançlar elde etmek suretile millî serveti ve refahı inhisar altında bulundururlar, bu suretle de içtimaî sınıfların teşekkülüne sebep olmuş ve sefaletin halk kütleleri arasında yayılıp genişlemesine de yardım etmiş olurlar. «Sınıf mücadelesi» adını taşıyan tarihî hâdiseyi yaratan başlıca âmil de işte budur.

Görülüyor ki, içtimaî adalet ancak sınıflar arasındaki iktisadî iktidar farklarının kaldırılması ve Türk Cumhuriyetinin büyük bir «Şiarı» olarak Atatürk tarafından ileri sürülmüş olan «sınıfsız ve imtiyazsız bir millet» prensibinin gerçekleştirilme ile mümkündür.

Tamamile yanlış ve içtimaî ilimlere aykırı olan «müsavicilik» yani ferter arasında müsaaat yolu ile «içtimaî adaleti» gerçekleştirmeye kalkamak cehalet ve dalâletin en büyüğüdür. Bir çırpıda ve bir boyda standart fertler düşüncesi tabiyat ve cemiyet kanunlarını bilmemek ve anlamamaktan ileri gelir.

Şu gerçeği bir daha tekrarlayalım ki, zihinleri bulandıran yanlış anlayış büsbütün yok edilebilsin: Ferdî müsavat, vatandaşlar arasındaki hukukî ve siyasî müsavattır. Meselâ herkesin seçimlere iştirakte yekdiğerile müsavi hakka sahip olması gibi. İçtimaî müsavat ise: sınıflar arasındaki üstünlük ve aşağılık farklarının kaldırılması demektir. İşte «içtimaî adalet»; bu farkların kaldırılması neticesi, her türlü iktisadî vasıtalardan ve imkanlardan milletin bütün fertlerinin serbestçe faydalanabilmesi, bu vasıta ve imkânların herhangi bir fert veya sınıfın imtiyazı altına geçerek bu iktisadî kuvvet sayesinde diğer fertleri veya sınıfları kendi menfaati için kullanamaması, yani bir kelime ile her türlü insan istismarcılığının ortadan kaldırılmasile gerçekleşebilir, herhangi bir cemiyette, «ihtiyarî» ve «mecburî» işsizlikleri meydana getiren sebep işte bu içtimaî adalet eksikliğidir.

Başı boş ve plânsız bir ekonomi nizamı içinde yaşayan bir milletin «millî iş hacmi» çalışmak mecburiyetinde olanların ihtiyaç ve miktarına gördüğü iş ve çalıştırma vasıtalarını şahsî imtiyazı altında bulunduranların keyif ve faydasına göre ayarlanır. Esasen onların bir çoğu iktisadî imkânlara ya bir tesadüf, ya bir veraset veya başı boş iktisat sisteminden kurnazca, meşru olmayan vasıtalardan faydalanarak elde etmiş oldukları için işleri yürütmekte, iş hacmini büyüterek işçi sayısını artırmakta yeter ehliyet ve zekâya sahip değildirler. Millî iş kaynaklarını ellerinde bulundurmanın ağır mes'uliyetini idrâk ederek, millî refahın artması yolunda da hiç çbir gayret göstermezler. Esasen böyle bir başı boş iktisat nizamı içinde hükûmetlerin müdahalelerinden müsbet neticeler beklenemez.

Çalışmadan yaşayabilmek imkânı, cemiyette geniş bir «aylaklar» zümresinin doğmasına yol açtığı gibi, iş hacminin küçülmesine, dolayısile işsizliğin artmasına da sebep olur.

Nitekim, memleketimizde kendiliğinden aylak olanlarla, zoru zoruna işsiz kalanların sayısı durmadan artmaktadır. Hiç şüphe yok ki, **İçtimaî Adalet,** bazılarını tesadüf ve kurnazlıkların temin ettiği fazla refah sebebile aylak yaşayabilmesi, bir çoğunun da işsizlik yüzünden aç kalıp sürünmesi demek değildir.

Ve yine hiç şüphe yok ki, bu tezatlar içinde bocalayan cemiyetimizi sallantılardan kurtarıp millî ve müşterek refah makinesini ayarlamak ve doğru dürüst işletmek lüzumu karşısında bulunduğumuzu da kimse **inkâr edemez!**

17 Nisan 1946
ÇARŞAMBA

■

BU SAYIDA

Sabahattin Ali
Böbrek
●
Vasık Balkış
Fransız Demokrasisi
●
Behcet Atılgan
D. P. Programında bir ilim hatası
●
Doğan Ruşenay
Haftanın Hicvi
●
Rasih Nuri İleri
Sosyal Sınıflar
●
M. Börklüce
Deliren Adam
●
Helvacıoğlu
Sovyetler Birliğinde Eğitim ve Öğretim.
●
Rifat Ilgaz: Şiir
●
Fethi Güray: Şiir
ve
Büyük Demokratlar
Demokrat Sanatkarlar
Ruzveltin ölüm yıl dönümü
Rakamlar — Gercekler
Kültür Haberleri
Haftanın Kranolojisi
Küçük Ansiklopedisi

●

SAYI
13
20 Kuruş

Haftanın Kültür Hareketleri

YENİ ÇAĞ VE MİLLET

Millet Dergisine karşı Mürteci, softa, din propagandacısı gibi çeşitli ve sistemli ittihamlarda bulunan Yeni Çağ dergisine ne için cevap verilmediğini soran okuyucusuna Millet dergisi kısaca şöyle cevap veriyor.

Bu zevatı yine kendi yakın mazileri içinde kendi kalemlerinden çıkan tezatları sıralamak suretiyle teşhir etmek ve sayılı yıllar içinde bambaşka görüş ve düşünüşlerde birbirine fikir ve hayat düşmanı olmak lâzımgelen tezatları bir kaç damla mürekkeple bağdaştırmak hünerini gösterenlerle hesaplaşmak neye yarayacaktır?„»

«Çünkü kendileri, kendilerinden gayrısına ait olan kıymetlere dayanmadan hiçbir faaliyetlerini devam ettirememişlerdir.„»

●

HALİÇTE FABRİKA KORKUSU

Neşet Halil Atay'da Haliç fabrikalarından ve bu fabrikalardaki işçilerin feci durumundan bahsederek soruyor.

«İşçileri bu fabrikaların içinde nerelerde, dışında nerelerde otururlar? Yemeklerini nerelerde yerler, dinlenme saatlerini nerelerde geçirirler, nerelerde yıkanırlar, nerelerde giyinirler?.»

Onlar, yemez içmez giyinmez, uyumaz, dinlenmez, oturmaz, yıkanmaz, görünmez «Ebabil Kuşları» dır.

●

SAN'AT ESERİ VE ÇEVRESİ

Aynı dergide Dr. Mehmet Kaplan «Sanat eseri ve çevresi» üzerine yazdığı yazısını şu sonuca bağlıyor.

Namık Kemal, devrinin şartlarına ve meselelerine uygun bir edebiyat vücude getirmişti. Bugünkü nesil, ondan, o zamanki nesil gibi mi duygulanır? Anadolu inkılâbından sonra, şaşkın Meşrutiyet artığı Turancılığa göre yazılmış bir şiir veya roman, meseleleri, düşünceleri ve duyguları ayrı olan bizleri sarsar mı? Bu olaylar ve bulunabilecek daha başka bir sürü misâl, san'at eserlerine karşı toplumların etki almak kabiliyetlerinin ülkeden ülkeye, çağdan çağa nasıl değiştiğini açıkca ortaya koyarlar. Yukarıdanberi söylediklerimizi hülâsa ederek, şu sonuca varırız ki: san'at eserlerinin etkileri, **kendi iç kudretinden ayrı olarak,** dış muhit ve iç muhit adını verdiğimiz şartlara ve durumlara pek yakından bağlı görünüyorlar.

●

1946 İSTANBUL TÜRK SATRANÇ ŞAMPİYONLUGU

İki ay önce Türk Şatranç kulübünde başlamış olan 1946 İstanbul Satranç şampiyonluğu turnuvası 13 Nisanda sona erdi. Şampiyonluğu üstad B. Selim Palavan kazandı, Birinciden dördüncüye kadar olanlara önce vait edilen mükâfatlar 20 Nisan saat on altıda Taksim Belediye gazinosunda kulüp salonunda yapılacak törende dağıtılacaktır.

Bu münasebetle şampiyon Bay Selim Palavan arzu edenlerle bir simültane parti oynıyacaktır.

Törene meraklılar serbestçe gelebilirler. Simültaneye iştirak edecekler kulüp sekreterine evvelce müracaat etmelidirler.

Büyük Demokratlar

Mithat Paşa

1238 — 1301

Ruscuklu Hacı Eşrefin oglu Mithat Paşa İstanbulda doğmuş ve Taif zindanlarında öldürülmüş ilk büyük Türk demokratıdır.

Asıl ismi Ahmet Şefiktir. Müfettişlik, Niş valiliği, Tokat valiliği ,Devlet Şurası reisliği yapmış ve nihayet Sadrazam olmuştur. Hayatı Türk demokrasisini kurma yolunda mücadelelerle geçmiş ve bu uğurda hayatını vermiştir.

Türk milletinin ilk Anayasasını o hazırlamış ve ilk millet meclisini o kurmuş ve altıyüz yıllık müstebit idare şeklini meşrutiyete o kaldetmiştir.

Mithat Paşanın asıl gayesi Cumhuriyet kurmaktı.Düşmanları ve Sarayın uşak vezirleri onun bu radikal hareketini önleyebildiler. Fakat Mithat Paşanın tutuşdurduğu ilk hürriyet ve demokrasi meşalesi Türk demokratlarına kendi mücadele yollarında kılavuzluk etmiştir.

Mithat Paşanın Abdülhamide yazdığı aşağıdaki mektup onun demokratlığının —O günki ağır şartlara rağmen— ne kadar esaslı olduğunu isbat eden bir vesikadır. Yıldız mahkemesindeki müdafaanamesi ise Türk demokrasi tarihinin en parlak bir sahifesi sayılabilir.

Meşrutiyeti vaz ve ilândan muradımız istibdadı ref ve zatışahanenizi vezaifinizde ikaz ve vukelânın vazifelerini tayin ve milletimizin meyanında kâmil bir müsavat tesin edip elbirliğile ve gerçekten mülkün ıslâhına çalışmaktır.

Otuz senedenberi neşredilipte ahkâmı icra olunmıyan hattı humayununuz buhranı hazırın indifaından sonra bile hükümsüz kalmıyacaktır. Zira kanunu esasiyi ilândan muradımız yanlız şark meselesinin hüsnü tesviyesine medar olmak ve Avrupalıların aleyhimize açılan ağızlarını kapamak için nümayişten ibaret bir cemile değildir. Bu bapta zatı şahanelerine bazı izahat arzeyliyeyim: Evvelâ hükümdarlık vazifelerinizi mutlaka bilmelisiniz. Zira bütün yaptıklarınızdan millet nazarında mes'ul olacaksınız. Bunun için vükelâ ve devlet memurları vazifelerini serbestçe göreceklerinden emin olmalıdır ki dört yüz senedenberi milletimizi denaete alıştırıp devleti tedenniye uğratan dalkavukluktan yakayı sıyırabilelim. Bendenizin zatı şahanelerine fevkalâde riayetim vardır. Ancak milletimizin menfaatlerine uygun olmıyan en ufak bir işte bile size itaat etmekte mazurum. Çünkü mesuliyetim ağırdır. Hem vicdanımdan korkarım hem de vatanımın selâmet ve saadetini temin için vicdanımla müteahhidim. Şu arzedeceğim doğru sözlerden kalbiniz şüpheye varmasın. Benim en çok korktuğum vicdanıma karşı mahcup olmak ve milletimin tevbihine uğramaktır. İşte bu dehşettir ki sizi tasdi için bendenize cür'et veriyor.

Padişahım; Osmanlılar kendi kendilerini islah ve idare iktidarını haiz olmalıdırlar.

Meşveret usulü ile idare olunan bir millette nizam nedir bilir misiniz? Tafsile hacet yoktur. Bendenize emniyet ediniz efendim. Bununla beraber millet ricalinden de emin olunuz.

Bendeniz ağır bir yük altındayım. Osmanlı sıfatiyle vazife göreceğim. Bir memurun kendisini vicdanın mes'ul tutarak çalışmasının lüzumu gibi bir vezirde hem vicdanı hem nezdinde kendini mes'ul bilmelidir. Ümit ve iddia ederim ki vicdanımın bendenizi mes'ul tutabileceği bir harekette bulunmadım. Fakat milletimin beni mes'ul tutmıya çalışmasını isterim. Hem bu hale fahırlanırım.

Padişahım, dokuz gün oluyor ki maruzatımı is'af etmemekte devam buyuruyorsunuz. Amelenin aletine müşabih olan mübrem ve müstacel nizamnameleri reddediyorsunuz. Halbuki aletsiz iş görülmez. Bu hal ise henüz dehşetli zelzelelerden mahv ve inkiraz derecesini savıştıran devlet binasını tamire çalıştığımız sırada siz onu adeta yıkmak istiyorsunuz diyebilirim. Eğer bu sebeplerle beni iş başından kaldırmak isterseniz rica ederim, idare dizginini mizacı şahanenizle devletişlerini imtizaç ettirip kullanacak birine veriniz.

18 Kânunsani 1293 **Mithat**

* *

BEKLEYİŞ

Ağaç yapraklarını bekliyor,
Toprak serpilecek tohumları..
Muhakkak, insanların da bir beklediği var!?
Ve acaba hararetli günlerde yarılır mı?
Tohumlar!.

Sevgilim,
Seni kucağıma almak için
Daha çok yıldızı olan birgece,
Benim beklediğim..

Gök soyundu bulutları
Güneş mavi - sarı ne güzel gülüyor insanlara
Ve o gülünen insanlar ki, «yok» edenlerdir «var»ı;

Her halde efsunlayıcı bir haber var rüzgârda;
Neden kondu - sabah sabah - pencereme karga?

Bilmem ki, barışın beklediği ne ola?

AVNİ DÖKMECİ

Rıfat Ilgaz
YARENLİK
Şiirler
hakkında yazılmış tenkitlerle
İkinci Baskı
Çıkıyor

Fransız Demokrasisi ve Fransa Bankası

Vasık BALKIŞ

Büyük ihtilâldenberi Fransız demokrasisinin tarihi yüksek sanayi ve malî feodaliteye karşı halk kütlelerinin kurtuluş mücadelesinin tarihidir. Fransız halkı demokrasi ve hürriyet uğurundaki kahramanca mücadelesinde, daima ayni düşmanı, mali ve sanayi aristokrasiyi, bilhassa onun en kudretli kalelerinden biri olan «Fransa Bankasını» karşısında buldu. Bir buçuk asır süren bir müddet zarfında «Banka» Fransanın ekonomik, dolayısile siyasî mukadderatının hakikî hâkimi oldu. Bu müessesenin oynadığı meş'um rolü anlamadan Fransada demokrasi mücadelesini anlamaya imkân yoktur. Filhakika bir sıra ihtilâller ve siyasî sarsıntıların yıkamadığı bu müessese. sırasile birinci ve ikinci Cumhuriyetleri boğazlamağa muvaffak olmuş, üçüncü cumhuriyeti haklamasına ramak kalmıştı.

Bankanın kuruluşu:

Lecouteux, Perregauks, Mallet namında üç spekülatör Mısırda bulunan Bonapart'ı davet ederek 9 teşrinisani hükûmet darbesini başarması için kendisine lazım olan parayı temin ederler. Hatta, muhtemel bir mukavemete karşı Bonapart'ın, emrinde bulundurduğu topçu kuvvetlerine Ferregaux nun yeğeni olan bir general kumanda etmektedir. İş kolay hallolur. Bonapart'a mükâfat olarak bu üç spekülatörün dedikleri şekilde «Fransa Bankası»nı kurar ve yine bu üç ahbap çavuşların arzuları veçhile Bankanın «umumî heyet»i, yek)nu kırk bin kadar olan aksiyonerler içinden ancak en kuvvetli iki yüz aksiyonerden teşekkül edecek ve Banka bunların içinden seçilen 12 naip tarafından idare edilecektir.

Kapitalist memleketlerde, milletin mukadderatını elinde tutan bir avuç imtiyazlıyı ifade etmek için kullanılan «iki yüz aile» tâbiri bu temer hüzün bir ifadesidir.

1848-1851 hâdiseleri ve Fransa Bankası:

Louis Philippe'den sonra ikinci Cumhuriyetin kuruluşundanberi, malî derebeyleri kendilerini tehdit altında hissetmektedirler. Meclis 200 ailenin en aziz imtiyazlarına el sürmeğe cüret etmiştir. Şimendiferlerin satın alınması münakaşa edilmekte ve sigortanın millîleştirimesine karar verilmektedir. Buna mukabil Banka işleri durrdurur, efkârı umumiyeye panik saçar. Nihayet 1848 halk ayaklanmasını kan içinde boğmak için General Cavaignac hükûmetine 50 milyon frank temin eder. Bu hizmet ve sadakatine mükâfat olarak General Cavaignac Bankanın napilerinden James Odier'nin kızı ile evlenir. Fakat Banka daha emeline kavuşmamıştır.. Üç yıl sonra 1851 Banka Louis Napoleon'a meclisi feshetmesi için 25 milyon frank tahsis eder. Bu suretle ikinci cumhuriyetin de hakkından gelinmiş ve ikinci imparatorluk kurulmuştur. Banka'da mükâfatını almış ve banknot ihracı imtiyazı 1897 ye kadar uzatılmıştır.

Üçüncü Cumhuriyet ve Fransa Bankası:

1924 de «Halk cephesi» nin ilk denemesi olarak «Solcular Karteli» (Sosyalist - komünist ve Radikallerin monarşitere, mürteri ve faşitlere karşı kurduğu birlik) kurulmuştur. Derhal solculara kaşı hücuma geçen banka kudret ve saltanatından hiç bir şey kaybetmemiştir. Solcuların programında, demokratlaştırma tedbirleri vardır: Memurlara sendika kurma hakkı verilmesi, 1920 grevinde işlerinden çıkarılan şimendifer işçilerinin tekrar işe alınması, Sovyetler Birliğinin tanınması, ve bilhassa gelir üzerine müterakki vergi sistemi... Artık bu kadarına Bankanın tahammülü yoktur! İki yüz ailenin elinde her şey vardır: Matbuat emir ve hizmetlerine âmadedir. Ufak bir işaret!... Kalem uşakları hücuma geçer, ortalık velveleye verilmiştir; frank süratle yuvarlanır; inflasyon!... İş kolay halledilmiş, radikal Heriot hükûmeti düşmüştür. Fakat mücadele bitmez. Zki sene sonra Herriot tekrar iktidara gelir. Bu sefer Bankanın hücumu hiç gecikmlmiştir: 24 saat içinde sterling 250 franga fırlamıştır.

Çaresiz... Herriot tekrar istifaya mecbur olur. İktidara gelen Poincare ile finans derebeyleri biraz huzura kavuşmuştur.

Fakat Fransız halk kütleleri, emekçi sınıfları, kurtuluş yolunda kahramanca mücadeleye devam etmektedirler. 1932 seçimleri büyük bir solcu ekseriyet toplamıştır. Solcu hükûmeti gene ayni silâhlar, ayni düşmanlarla karşılaşır: Bütün matbuatta, halkçı hükûmet ve mebuslara karşı şiddetli bir isnat ve iftira savaşı başlar. Stavinski rezaleti istismar edilir; arkasından bir faşist nümayişi tertip edilir; demokrat gazeteler basılır, matbaalar tahrip edilir, kitaplar yakılır (6 şubat 1934 hâdiseleri). Hükûmet gene çekilir.

1935 de Banka borsada öyle bir panik çıkarır ki, 80 milyarlık altın ihtiyatı 50 milyara kadar düşer. Ayni zamanda Bankanın naipleri Fransanın ekonomik ve siyasî bakımdan faşist metodlarla teşkilâtlanması hususunda hazırladıkları bir projeyi hükûmete kabul ettirmeğe çalışırlar; hükûmet mukavemete teşebbüs eder; fakat nafile... Banka gene kazanmıştır; ve bu sefer faşist Laval'ı iktidara getirmenin yolunu bulmuştur.

Buna Fransız halkının cevabı hazırdır: 1936 seççimleri ve «Halk cephesi».. Halk hükûmetinin ilk tedbirlerinden biri Fransa Bankasının islahı olmuştur. 140 senedenberi ilk defa olarak malî feodalitenin en mukaddes mabedine el sürülecektir. Artık endüstri krallarının ve finans derebeylerinin demokrasiye karşı, halk ve işçi sınıfına karşı kin ve nefreti son haddini bulmuştur. Bankanın meş'um faaliyeti artık her türlü hudut ve ölçüyü aşmıştır. Halkın kurtuluşunu boğmak için onun müracaat edemiyeceği hiç bir vasıta yoktur. «Kim olursa olsun, hattâ Hitler bile... Fakat, «Halk cephesi asla!...» Böyle sözler Banka çevrelerinde sık sık işitilir.

Bu suretle iki yüz ailenin mümessilleri Fransayı felâketten felâkete sürüklediler; faşist terör cemiyetleri, suikastler birbirini takip ettiö Devlet istikrazları baltalandı, millî istihsal süratle düştü. İkinci dünya harbine kadar Fransanın sukutu baş döndürücü bir hızla devam etti. Nihayet her türlü terakkî karşısında, milletin başına belâ kesilen tröstler ve iki yüz ailenin mümessilleri faşist işgali altında açıkça vatana ve millete hiyanet etmekten çekinmediler.

Bugün bir ölüm dirim kavgasından muzaffer olarak çıkan Fransız halkı «Fransa Bankası»nı millîleştirmek, bu darbei hükûmet bankasını, milletin ve halkın bankası yapmakla irticaın en kudretli kulesini yıkmış, hürriyet ve terakki, demokrasi ve sosyalizm yolunda en büyük engelerden birini ortadan kaldırmıştır.

Küçük Ansiklopedi

Troçkizm:

Markscı - Stalinci, literatürde bu tâbir, herhangi Marksist bir formülün kendi şartları dışında tatbik edilmesi» karşılığıdır.

Çünkü Markscı bir formülün yazılmış olduğu vaziyet ve şartlardan tamamile farklı bir vaziyette tatbik edilmesi onun «aksi inkılâpçı» bir formül yapar.

Meselâ, 1905 de Rusyada Troçki «işçi hükûmeti» formülünü ortaya atmıştı. Görünüşte bu çok inkılâpçı bir formüldü. Halbuki o tarihte bu formül yersizdi. İşçiler az ve zayıftı. Köylüler ise çokluğu temsil ediyorlardı. Ayni zamanda bu formül köylü-işçi beraberliğini baltalıyordu.

İspanya iç harbinde Troçkizm «Sosyalizmin derhal tatbik edilmesi» formülünü ortaya attı. Şüphesiz ki bu inkilâpçı ve Marskcı bir parola idi. Fakat öyle bir zamanda bu yanlış bir taktikti. Çünkü o sıra, sosyalizme taraftar olanlarla, olmıyanlar faşizme karşı birlikte savaşıyorlardı. Troçkistlerin aslında Marksistçe olan bir formülü şartları gözetmeksizin ileri sürmeleri anti faşist mücadele saflarını parçalayan bir bozgunculuktan başka bir şey değildi.

SOSYAL SINIFLAR

Rasih Nuri İleri

İptidaî cemiyetlerde istihsal diye bir şey yokken insanlar avcılıkla geçinirlerdi, elbette böyle bir cemiyette ne sömürme ve ne de sınıf olabilirdi. Herkes kabiliyet ve kuvvetine göre iyi kötü yaşardı.

Sonraları insanlar hayvan ehlileştirmeğe ve ziraata başlayınca, yani kendi ihtiyaçlarından fazlasını biriktirebilince iş bölümü doğdu, zengin ve fakirler, idare eden ve edilenler, efendiler ve köleler meydana geldi.

Bu cemiyetlerde bir azınlık, elindeki silâhlarla, kuvvetle, bilgi ile bir çoğunluğu çalıştırıyor ve öylece geçiniyordu. Meselâ Yunan medeniyetinin doğabilmesi her hür vatandaşa karşılık beş on kölenin çalışmasiyle mümkün olmuştur.

Sınıflı cemiyet dediğimiz iş bölümünün bu tabiî neticesi nisbi bir boluk varken, ekonomik ve sosyal şartlar arasında tezatlar yokken mahzursuzca ve faydalı olarak işliyordu. Ancak istihsal vasıtaları tekâmül ettikçe bolluk arttıkçaç, daha iptidaî şartlara göre ayarlanmış olan sosyal düzen ve mülkiyet şekli bu yeni imkânların gelişmesine engel oluyor, tezatlar, krizler, sınıf çarpışmaları doğuruyordu.

Bu, çocuğunun büyüdüğünü görmeyip ona eskisi gibi muamele etmek istiyen, onu eve bağlı tutmada kâr gören bir ananın insiyakiyle mukayese edilebilir.

Yeni düzenler hep ihtilâllerle meydana gelmiş ve fakat taklitle veya intibak edemiyenlerin gerilerde kalmasiyle yayılmışlardır.

Devrimize gelelim, kapitalist düzen dünyaya yayılıp kapitalist olamayanları sömürge haline getirdiği gibi kendi halklarını da gitgide iki kutup etrafına toplamaya başladı:

Burjuvazi ve proleterya.

Fabrikalar kuruldukça işçiler artacağından kapitalizm habire büyüyen, kuvvetlenen ve cemiyetin hayatî noktalarını işleten bir proletarya doğurmaktadır. Bunlar az, veya çok gündelikle çalışır veya kapitalistin kârı olmayınca işsiz kalır. Fakat esasında medeniyetin ilerlemesi gitgide kuvvetli ve usta bir işçi sınıfı icat ettirir.

Öte taraftan kapitalist düzen, iktidar ve kuvveti gitgide az elde toplar, krizlerle, rekabetle, harplerle inhisarcılığa, tröstlere varır. Derebeylik artıkları, küçük esnaflar ise gitgide zayıflar, yok olur.

Kapitalizm köylere girince köylü de işçileşir.

Bu iki kutpa ayrılışı, iki kutpun emrine girişi her kapitalist memlekette müşahede edebiliriz, fabrikalar nasıl habire işçi doğuruyorsa, küçük burjuvalar da temerküz sayesinde habire kapitalizm doğurmaktadır. Bu savaşta kaybedenler ise durmadan proleterya saflarına doğru atılmaktadır.

Kapitalizmden önce esnaf istihsal aletlerinin öz sahibi idi, malı kendi meydana getirip kârı da kendisi alırdı.

Kapitalizm önce fertlerin fabrika, işletme sahibi olmaklariyle başlar, sonraları anonim şirketlerle, aksiyon, pay sahipleri gitgide işletmelerden alâkalarını kestiler, idare edenler gitgide sahip olmayan, fakat idare meclisi âzası olan, imtiyazlı ve faal ortak olan bir kaç kişi olmaya başladı.

Son merhale ise inhisarcılık ve finans kapitali devresidir, artık iktidar bir kaç banka ve tröstün elindedir, artık başkasının parasile ekseriyet çalıştırılıyor, ve bir kaçç kişi perde arkasından işleri idare ediyor.

Bu merhalede Amerikada 60, Fransada 200 aile memleketi idare etmektedir. Bu sömürme usulünü devam ettirebilmek için de bazı zümre sınıf ve hattâ milletlere iltimas payları verilmektedir.

İş bölümü insanların kendilerini geçindirmek için gereken malların fazlasını elde edebilmesi ile başlar, artık zamanımızda herkesin az ve plânlı bir çalışma ile rahat ve ferah yaşayabileceği bir teknik seviyesine vardık.

Amerikada her aileye bir otomobil düştüğü gibi, liberal Beveridge'de «artık sefalet ve fakirlik bir rezalettir, ve ancak onu kaldırmayı düşünmediğimizden mevcuttur» diyebilmiştir.

Sosyalistler ise artık sınıfsız ve sömürgesiz bir dünyanın doğmasına elverişli bir teknik seviyesine vardığımızı ve kapitalizmin artık krizler ve harpler doğurduğunu ispat etmektedir.

Yani aşağı yukarı herkes bütün dünyanın refah içinde yaşamasına gereken şartların doğduğunu atom devrinden önce bile kabul etmekte idi.

Böyle bir devirde nisbi kıtlığın tabiî bir neticesi olan sınıfların manası kalmıyacağı aşikârdır, her türlü sömürmenin hiç bir manası kalmıyacağından iptidaî cemiyetteki yokukta eşitiğe karşı, bollukta bir eşitlik oacaktır.

Eşitlik burada «sosyal» manada kullanıldığı gibi her iki devirde de ferdî kabiliyetlere hak ettikleri yer verilecek, ancak sınıf ve zümre inhisarının doğurduğu sun'î eşitsizlik kalkacaktır.

⁂

Böylece sınıfların doğuş sebebini ve kapitalist düzendeki sınıflaşmayı kısaca gördükten sonra Türkiyemize gelelim.

Atatürk «sınıfsız bir millet» prensibini ortaya atmıştı, bu sözün sosyal ve sosyolojik muhtevası nedir?

Sınıfsızlık Türkiyenin 1923 durumunu iyice gösterir, o sırada düşmanla çarpışılıp sömürgeciler hudut dışına atılmıştı, derebeylik artıklarının tasfiyesine gidildiği gibi bir burjuvazi ve bir işçi sınıfı da yoktu.

Memleket orta çağlılıktan çıkıp modernleşme yolunu tutuyordu.

«Sınıfsız» kelimesi ile bir bakımdan değişen, eskiyi yıkan o zamanki cemiyetimizin doğru bir techizi yapılmıştı.

Bir yol ağzında bulunan genç Türk Cumhuriyetinin istikamet seçeceği o zamanlarda Atatürk bu sözü ile bize bir de yol göstermiş bulunuyordu.

Sosyolojide önemli bir kanun vardır, geri kalan milletler normal tekâmül yolunu takip edemezler ve etmek isteseler bile habire geride kalıp inkıraz edebilirler. Yani geri miletler tarihten faydalanıp birden kademeleri atlıyarak en ileri kademelere, en ileri teknik ve rejimlere varmaya mecburdular, yoksa mahvolurlar.

Atamız bunu sezip «sınıfsız bir millet» şiarı ile yolumuzu göstermiştir; ancak teferruatı, tatbikatı etrafındakilere, en güvendiği insanlara bırakmıştır. Kendisi ise ömrü vefa etmeyip eserini tamamlayamadan aramızdan ayrıldı.

1923 Türkiyesini fertler ve özel sermaye kalkındıramazdı, bunu herkes kabul etmekle beraber, devletçiliğimiz nereye varmalı meselesinde tarih ve sosyolojiye dayanan Atatürk «sınıfsız millet» prensibi ile kat'î cevabını vermiştir. O, kapitalizmi istemiyordu, çünkü kapitalizm sınıf, mücadele ve krizler doğurur.

Bizden her türlü sömürgeciyi kovan Atatürk memleketi tam olarak kurtarmak için ecnebi sermayesinin yardımını bile hoş görmedi.

Bizi devletçilik yolu ile ileri bir merhaleye vardırmayı düşünen Atamız ne yazık ki bu rejimi kendisi istediği gibi sevk ve idareye imkân bulamamıştır.

Modernleşen, endüstrileşen bir memlekette köy ve endüstri işçisi olacaktı. Hem modernleşmeyi, hem sınıfsızlığı istiyen Atatürk her halde bir Türk burjuvazisinin doğmasını istemiyordu. Şimdiki tarihî ve sosyal şartlar bir Türk burjuvazisi doğurmakla bizi Atatürkçülükten ayırmaktadır.

Ancak ne işçi ne köylülerimiz ve ne de burjuvalarımızda tam ve olgun bir şuur ve teşkilat yoktur. Türkiye sosyalist olmayınca, endüstrileştiği derecede sınıflaşmaya mahkûmdur, çünkü fabrikaları ve traktörleri her memlekette işçiler, hattâ mütehassıs işçiler işletir.

Bizde hâlâ yeter derecede usta işçi olmaması, amelenin arada bir köyüne dönmesi ileri bir durumu değil sınıflaşma ihtiyacımızı gösteren bir belirtidir. Bu modern tekniğin, sosyolojinin bir icabıdır.

Öz Atatürkcülük devletçiliği kaldırmak değil, başka şekle sokmak ve hattâ artırmaktır, sosyal ve ekonomik bir plâncılıktır, kırtasiyesiz, mesul, faal ve hür bir idaredir.

Roosevelt'in Ölümü Münasebetile

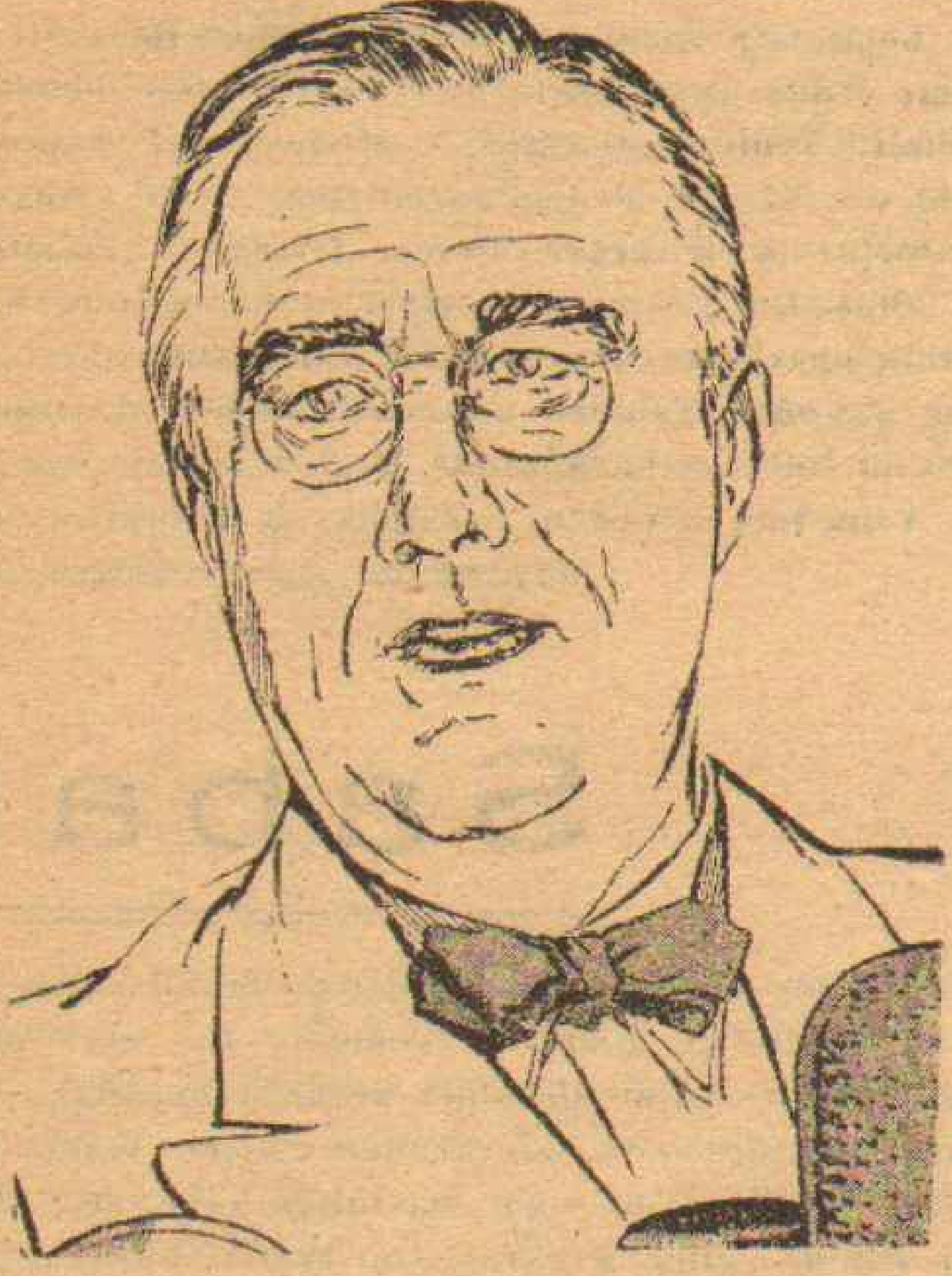

Franklin Delano Roosevelt
1877 — 1945

12 Nisan B. A. D. Cümhur Başkanı Franlin D. Roosevelt'in ölümünün birinci yıl dönümü idi. Bir sene evvel, onun, ölümile duyulan acı çok umumî olmuştu. Bu sebebsiz değildi. Çünkü; Roosevelt, ileriyi gören bir adamdı. ve insanları çok seviyordu. O harpsiz ve sefâletsiz bir dünya istiyordu. İleri sürdüğü ve tatbikine giriştiği dört prensibi böyle bir dünyanın gerçekleşmesi için atılmış cesurca adımlardı.

Roosevelt, **«Biz «Geştap»'nun kulağını kapımızda dinler görmemek ve gün'de her insana bir kilo süt temin etmek için harkediyoruz»** dediği zaman siyasî demokrasinin, gerçek demokrasi dünyasının kurulmasında kifayetsiz olduğunu ifâde etmek istiyordu.

1942 eylül ayının üçüncü günü, Amerikada toplanan, Beynelmilel talebe Cemiyetleri Birliği üyelerine hitap etmek üzere kürsüye çıktığı zaman, uzunca alkışlandıktan sonra, şöyle konuşmuştu.

«Biz, yeni dünyanın şeklini, esir devletlerin kurma rahatlarının değil, Birleşik Milletlerin genç ve hür erkekleriyle kadınlarının çizecekleri düşüncesile sevinç duyuyoruz.»

«Birinci Cihan Harbinden evvel bu gençliğin bir grup halinde kendi adlarına konuşmak veya devlet işlerine karışmak hakkı olduğuna pek az kimse inanıyordu. Arada geçen zaman içinde biz pek çok şeyler öğrendik. Aklın bizzarure yaşta olmadığını, yaşlıların deli, gençlerin ise akıllı olabileceğini biliyoruz. Fakat her harbde savaşın ağır yükünü genç nesillerin taşıdığını ve harbin izinden gelen kötülükleri onların tevarüs ettiğini de biliyoruz.»

«Harb sonunda silâhınızı bir kenara bırakırken, istikbale karşı olan vazifenizi de bir kenara bırakamazsınız.

Bugün dünya, tarihî ehemmiyeti haiz bir gelişme geçirmektedir. Bu gelişme neticesi artık eski «Garb Medeniyeti» tabirinin manası kalmamıştır. Dünya hâdisatı ve bütün beşeriyetin müşterek ihtiyacları Asya kültürünü, Avrupa ve Amerikalar kültürlerile birleştirerek tarih boyunca ilk defa olarak hakikî bir dünya medeniyeti kurmaktadır.

Dört Hürriyet fikri ve Atlantik Beyannamesinin esas prensiplerile kendimize yüksek gayeler, hududsuz hedefler tesbit ettik. Bu fikir ve prensipler erkek, kadın ve çocukların hürriyet ve müsavat içinde ve herşeyden üstün olarak, harb facialarından korkmadan yaşıyabilecekleri bir dünya kurabilmeği sağlamağa matuftur. Zira, savaş kuvvetlerimizin herhangi birine bağlı bir asker veya bahriyeli, yirmi sene sonra kendi oğullarının uzak çöller veya denizlerde uzak bakir ormanlar veya göklerde yeni bir savaşa girişeceklerini düşündüğü takdirde, hiç bir zaman bugünkü harbin zorluklarına seve seve göğüs geremez.»

J. Stalin de bir yazısında:

«Rus ihtilâl hamlesi göreneğe, muhafazakarlığa karşı ideolojide durgunluğa, esarete karşı bir panzehirdir... onsuz terakki yoktur; fakat, tatbikatta şayet Amerikan ameliliği ile birleşmemiş olsaydı, tereddi eder, bir takım ihtilâlci lafuguzaftan ibaret kalırdı.» «Amerikan amelî zihniyeti karşı bir panzehirdir, bu öyle musir bir kuvvettir ki, onun için imkânsızlık yoktur. Her başladığı işin naciz dahı olsa mutlaka neticesine rabdedecektir. Fakat bu amelîcilik, ihtilâlci hamle ile birleşmedikçe zarurî olarak işadamlığına tereddi eder» diye yazmıştı.

İşte Ruzvelt de bu yolun, bu fikrin adamıydı, bunun için yıllarca çarpışmıştı.

Ruzvelt vakitsiz ölmüş dünyanın en büyük adamlarından biridir. Onun ölümile duyulan teessürün bu kadar umumî ve dünyaya şamil oluşu biraz da bundandır.

Fehmi YAZICI

Anatole France

Anatol France; babası kitaçı olduğundan daha çocukluğunda kültür teneffüs etmişti. Yirmi yedi yaşında iken «Silvestre Bonar'ın Cinayeti» ni yazdı. Kitap Rişölyö akademisince tetviç çedildi.

Güzel ve zeki bir kadının aşkını kazanan A. France - bu kadın sonra karısı olmuştur - onun vasıtasile ve onun France için atığı salonda devrin sanatkâr ve münekkitlerirni tanıdı.

1896 da en büyük Fransız şerefine lâyık bulunup akademinin kırk ölmezleri arasına alındı. Şimdi artık ona koltuğuna gömülüp Parisin alkışlarına kulak vermekten başka bir şey kalmıyordu.

Drefyus meselesinde Zola ile birrlikte hareket etmesi; sonra sosyalist olması ve radikal eserler yazması an'ane içinde boğulmuş akademiyi tamamen şaşırttı. Fakat artık hiç bir şey yapılamazdı, çünkü A. France ölmezlere karışmıştı.

«Pengoen adası» adlı eserinde kilise ve devlet büyüklerini batırması, yetmiş yaşında vatan müdafaasına gönüllü yazılması, yetmiş beş yaşında elinde bir kızıl bayrakla Fransız radikallerinin serbest bırakılmasına karşı, protestolarr yağdırması akademiyi ve bütün ana'neci Fransayı serseme çevirdi.

Sovyetlerrin müdafaası için davetname çıkaran, işçilerden üçüncü enternasyonale girmelerini isteyen koca dâhî öğretmenlerin bir toplantısında: «Karanlığın kendi cinayetlerile zehirlenmiş kuvvetleri can çekişiyor! Milletlerin tahripçiçsi olan harisler ve azgınlar midelerini kanla bozmuşlardır. Onlar kör ve namussuz efendilerinin günahlarile ne kadar derin yaralı, didiklenmiş olurlarsa olsunlar işçiler dimdik duruyorlar ve biz şu büyük sosyalist falının tahakkuk ettiğini göreceğiz: İşçilerin birliği dünyanın sulhu olacaktır.»

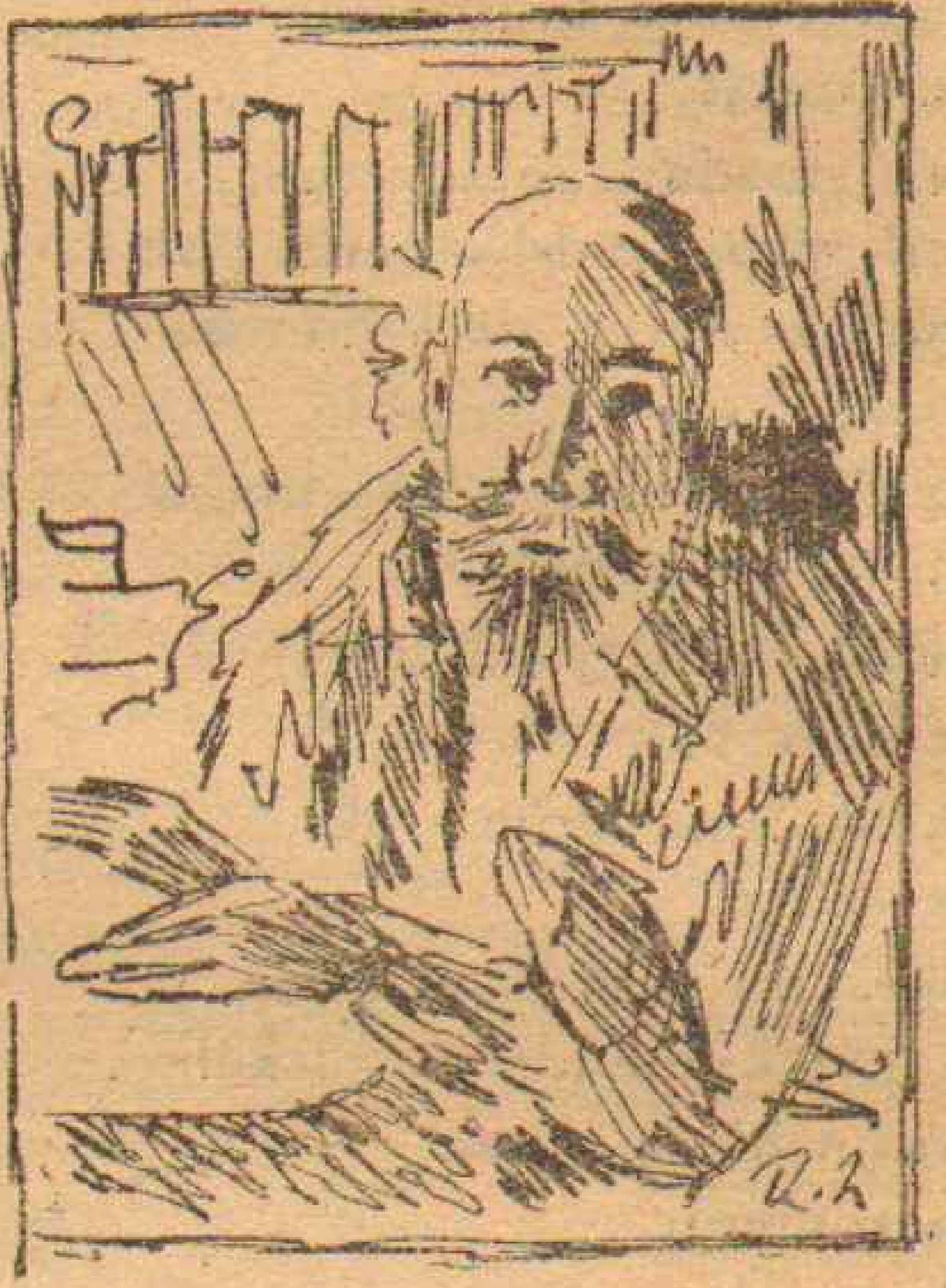

Anatole France

Büyük heccavın şu uçurumlar kadar derin hicvine bakınız:

«Kanun yüksek müsavat prensibi içinde, hem zenginlere, hem fakirlere köprü altında uyumayıp, sokakta dilenmeyi ve ekmek çalmayı yasak etmiştir.»

* *

Şiirler

Uyusun da büyüsün!

Tüketme nefesimi, maviş kızım
Bildiğin Türkçe kıt gelir
Masallarıma!
Sözden, sazdan anlamazsın,
Kuştan, yapraktan haberin yok.
Biz yaşlılar neler de bilmeyiz,
Hele sen belle dilimizi
Biliriz de çatır çatır lâf etmesini
Çekiniriz konuşmaktan,
Yazmasını bilir, yazamayız!
Üzme beni, yum gözlerini,
Uyutacak ninnilerim yok,
Sözde şairiz!
Türküler mi istersin benden,
Bağrı yanık memleket türküleri,
Ne arasın bizde o ses.
Islıkla söylenir
Kaçak şarkılar mı istersin,
Bunlar size gelmez
Uykusunu kaçırır çocukların,
Sana hazır ninniler söyleyem
Bahçeye kurdum, desem, salıncak,
İnanır mısın?
Ne bahçe var, ne beşik...
Bir arabacık da mı istemezdi,
Şu asfalt!
Yorganın, yatağın iğreti
Doğdun doğalı, ne oyun gördün,
Ne oyuncak!
Uyu benim maviş kızım,
Dem geçecek, devran geçecek
Kel oğlan murada erecek,
Sökülecek has bahçenin çitleri
Ağlayan nar gülecek.

Rıfat ILGAZ

●

EDEDURSUN

Ölülerden medet ummadık
Ölülerden post kapmadık
Küfretmedikte onlara.
Üstelik mezarlarına
Bir de yaldızlı taş diktik
Rahat bıraksınlar diye dirileri.

Ama ne gezer
Ne gezer...
Ölülerden medet bekliyenler..

Sırtlanlar gibi açıp mezarları
Ellerine
Geçirdikleri kemiklerle,
Cihad-ı mukaddes ilân ettiler
Demokrasi cephesine.

Onlar ededursun.
EDEDURSUN bakalım...

Mehmet AC.

BÜYÜK HİKÂY

BÖB

YAZ.

Sabaha

Niğde eski nüfus memuru Avni Akbulut, elinde yiyecek sepetiğ arkasında hammal, Sirkecideki Güzel Nevşehir» otelinin daracık kapısından girdi. Burayı daha da darlaştırmak ister gibi bir kenara dizilmiş olan mermer masalarda taşra esnafı kılıklı birkaç adam çay içiyorlardı. Avni Akbulut, köşedeki camekânlı yere sokuldu: «Kâtip nerede?» diye, bitkin, yarı duyulur bir sesle sordu. İçine bir kişinin güç ehalle sığabildiği camekânda kocaman bir defterin üstüne eğilmiş çıplak kafalı, gözlüklü, orta yaşlı bir adam: «Buyurun, hoş geldiniz!» diye doğruldu. Avni Akbulut oradaki bir iskemlenin üstüne dermansız bir halde oturmuş, alnından boncuk boncuk dökülen terleri siliyordu. Kilitleri tutmadığı, kayışları koptuğu için urganla sarılmış olan körüklü bavulu sırtından indirmeye çalışan hammal da ter içindeydi. Kâtip karşısındakinin bitkin hâlini farkedince alâkalandı:

«Geçmiş olsun, rahatsız mısınız?»

«Evet, dermanım yok.. Yol da az değil,, İstanbulun sıcağı da yamanmış hâ!»

Kâtip biraz düşündü, önünde hızlı hızlı soluyan adamı süzdü, sonra:

«Size tek yataklı oda vermeliydi ama, hepsi dolu Dur bakayım, on iki numarada bir yatak boş, yanınızda yatacak olan çok ağır başlı, müslüman bir adamdır. Sabah çıktığını, geceleyin gelip yattığını bile duymazsınız. Yatak fiyatı da tabii ikramlıdır.»

Hasta hasta iki gün yolculuktan sonra söyle bir uzanıp dinlenmekten başka şey düşünmiyen Avni:

«Neresi olursa olsun, sen bana odayı göster!» dedi, hammala hesabını kestikten, nüfus kâğıdını teslim ettikten sonra kâtibin arkasından merdivenleri çıkmaya başladı. Bereket oda birinci kattaydı. Siyah eteklikli, topukları yırtık siyah çoraplı şıpıtık terlikli şişman bir kadın yerleri siliyordu. Kâtibin emri üzerine ellerini üstüne kurulayarak on iki numaranın kapısını açtı, yorganın ucunu kaldırıp bakarak: «Daha temiz, buyurun!» dedi. Arkadan tavulu getiren bir garson üstü mermerli komodinden surahiyi alarak suyunu değiştirdi, sonra her üçü: «Hoş geldiniz, istirahat buyurun,» diyerek çekildiler.

Kendini elbisesiyle yatağın üstüne atan Avni Akbulut hemen uyudu. Bir takım tıkırtılarla uyandığı zaman ilk gözüne çarpan şey tavanda sönük bir ışıkla yanan, sinek pisliği içindeki elektrik lâmbası idi. «Desene, akşam olmuş.» diye düşünerek başını yana çevirdi, Elli yaşlarında kısa değirmi sakallı, kıyafetine bakılırsa Anadolulu bir adamın pabuçlarını çıkarıp, somyası gıcır gıcır eden karyolaya yerleştiğini gördü. Kendisi de biraz doğruldu. Onun uyandığını farkeden karşı yataktaki, sakalını sıvazlıyarak:

«Safa geldiniz, yabancısınız her halde?» diye sordu!

«Safa bulduk. Niğdeliyim.»

«Dimeyin! Ben de Borlu'yum,»

«Çok güzel, kimlerdensiniz?»

Hemen ahbap oluverdiler Değirmi sakallı sık sık Niğdeye gidip geldiğini, orada birçok bildikleri olduğunu söyledi. Hattâ kızını Niğdeli birine verdiğini anlatırken, «Nikâh için nüfus kayıtları çıkarttığımdan sizi görmüş olacağım, bana hiç yabancı değilsiniz!» diye tanıdık bile çıktı. Ayak esnaflığı yapar, memleketten elma kurusu, fasulye, nohut getirtir, burdan oraya da kıl çuval, kösele, mıh, nalça gönderirmiş. Elhamdülillâh işi fena değilmiş, ama, geçenlerde memleketten birkaç hısımı hasta olup İstanbula gelmişler, onları doktor doktor gezdirmekten işleri yüz üstü kalmış, Eloğlu birbirinin elinden ekmeğini almak için kurt gibi bekliyormuş. Doktorun da iyisini, helâl süt emmişini buluncıya kadar hayli dolaşmışlar, hayli masarife girmişler. Maazallah insan bir soysuzunun eline düşerse malına mı, canına mı yapacağını bilemezmiş.

Lâkırdı hastalık ve doktor meselesine dökülünce Avni Akbulut'un da dili açıldı. O da İstanbula derdine derman aramaya gelmişti. Üç senedenberi çektiği böbrek sancısından kurtulmak için almadığı ilâç kalmamış, bir yıl önce Kayseri hastanesine varmış, röntgen yaptırmış, doktor böbrekteki taşı çıkarmadan olmaz, çok büyümüş, ilâçla düşecek gibi değil demiş, Avni de çoluk çocağı ile helâllaşıp bıçağına altına yatmış Beş altı ay rahat etmiş ama, hastalık bu sefer öteki böbrekte tepmiş. Yeniden röntgen yaptırınca sağ böbrekte hem de iki taş birden görmüşler. Artık Kayseri doktorlarına inanmaz olmuş, İstanbula gelmiş.

«Bakalım şunların hocaları ne biçim imiş. Kayserinin operatörü kötü değildi ama, işini sıkı tutsa öbür böbrekte yeniden tepmezdi. Demek hastalığın kökünü bulup çıkaramamış, perhiz et diye tutturdu. Yemeden, içmeden vaz geçecek olduktan sonra karnımı değiştirirmiydim? Ağzına et koymıyacaksın dedi. Et girmiyen yemekte tat olur mu? Uzatmıyalım, bizim hükûmet doktoru buradaki hocasına mektup verdi, git kendini göster, lüzum ise o senî ameliyat da eder, hastalığı kökünden alır, dedi. Biz de evimizin nafakasını kestik, buraya geldik. Ne yaparsın, can her şeyden üstün Bu gideceğim doktor da profesörmüş.»

Deminden beri karşısındakinin sözlerini, «bilirim bunların hepsini», demek istiyen bir gülümseme ile dinliyen değirmi sakallı, profesör kelimesini duyunca âdeta hiddetlenmiş gibi kaşlarını çattı:

«Adı neymiş o profesörün?» diye sertçe sordu.

«Dirim yurdunun sahibi Osman bey.»

Öteki korkunç bir şey görüyormuş gibi gözleri büyümüş, yerinden fırladı:

«Tatlı canına acıman yok mu senin?» diye bağırmağa başladı. «Kim verdi sana o kasabın adını? Her halde ortak olmalılar. Yanımda adını anma, içim fena oluyor. Daha bir buçuk ay önce aslanlar gibi kardeşimi öldürdü Bıçağının altına yatanın sağ kalktığı görülmüş mü? Üstelik te soyguncunun başta gideni. Bin liranın yüzünü görmeden kan çıbanı bile deşmiyor.»

Avni onun sözünü kesecek oldu:

«Bizde o kadar para negezer, devletin hastanesine gideceğim, bu profesörün asıl vazifesi orada imiş.»

Öteki, cahil, tecrübesiz bir çocuğu düşüncesizce atacağı adımdan alıkoymak istiyen şefkatli bir baba gibi biraz üzüntülü, biraz hükmedici bir tavırla Avninin yanına sokuldu:

«Daha beter ya,» dedi, «adamın iflâhı işte o hastane dediğin yerde kesilir. Belli, senin bu doktor milletinden haberin yok.., Aslan kardeşim, orada hastaya bakmazlar, acami doktorlara ders gösterirler. Ellerine bir düştün mü yakanı kurtarabilirsen aşkolsun. Kesip biçecek insan lâzım onlara... Adamın karnını bir yardılar mı, yandı fıkara gay-

Tarih D

Alman tarihcilerinden Dr. Max Kemmerich, 1910 yılında neşrettiği «Kültür - Kuriosa» adlı eserinde, insan tarihi boyunca görülen gülünç veya garip hadiseleri bir araya toplamıştır. 1936 yılında dilimize çevrilerek «ULUS» gazetesinde «Tarihteki Garip Vakalar» adı altında tefrika ve sonra kitap halinde neşredilen bu eserin 42 inci sahifesinden aşağıdaki parçayı alıyoruz. Orta çağın bu âdi dalkavukluklarını bugün okuyunca o karanlık günlerden uzak olduğumuz için halimize şükrediyoruz :

«1414 senesinde Kıral Sigismund sekiz yüz atlı ile Bern şehrine gelip bir kaç gün

E: 1

REK

ri.,, Hasta olan yerini deşerler, hasta olmıyan yerini de.,, Oranın usulü öyle,,, Yeni yetişen doktorlar bakacaklar, Afet olan yer ile sağlam yeri ayırd etmesini öğrenecekler. O profesör dediğin, hastaya elini bile değdirmez, başına kum gibi üşüşen parmak kadar oğlanlara, kızlara: kes şurayı, kes burayı, der, o cibidiler de çalarlar bıçağı. Allah yardımcın olsun. Dedim ya, sana o mektubu veren doktor dostun değil imiş, Hadi, diyelim o eloğlu, senin kendine acıman yok mu?»

AN :

ttin ÂLİ

Avni Akbulut dili tutulmuş gibi karşısındakinin yüzüne baktı kaldı. Birkaç kere yutkundu, fakat müthiş bir korku, gurbet ellerde çoluğunun çocuğunun bıçağiyle doğranmak korkusu, bütün vücudunu bir ter ve titreme halinde sarmıştı. Boğazından ses çıkmıyordu. Değirmi sakallı yatak komşusu elini yavaşça omuzuna koyarak:

«Üzülme canım,» dedi, «Ama üzülme demek de boş lâf, can pazarı bu. Ve lâkin her şeyin çaresi bulunur, Doktorun da helâl süt emmişi vardır elbette.., Dedim ya, çok gezdik, dolaştık, çok masarif ettik ama şu doktorların iyisini, kötüsünü bilir olduk,»

Bir parça kendini toplarlamıya çalışan Avni, acele bir yardım bekler gibi iki elini birden uzatarak:

«Kurbanın olayım, bildiğin bir insaniyetli doktor var mı? Hani şu böbrek işinden de anlıyan bir doktor.,,»

Öteki, merhametli bir gülümseme ile başını sallıyarak cevap verdi:

«Üzülme dedim ya- Müslümanın müslümana yardım etmek borcu. Bu hasta halinde İstanbul gibi yere derman aramıya gelmişsin, seni yüzüstü bırakmak hemşeriliğe sığar mı? Bak dinle beni: şu koskoca şehirde bir tane esaslı doktor gördüm. O da sağlık yurdunun sahibi İrfan bey. Bıçağının dokunduğu yerde illet kalmıyor. Eli pek hafif. Dört yerinden karnını deştiği adamlar bir hafta sonra Haydarpaşaya, tirene yürüye yürüye gidiyorlar. Hele böbrek, ciğer yürek ameliyatında bitirmiş. Avrupada bile üstüne yok diyorlar. Bir muayenehanesi var, içindeki âletleri İstanbulun bir hastanesinde göremezsin. Almanyadan hususi gelmiş. O röntgenler, o aynalar, o camekân içindeki pırıl pırıl gümüş makaslar, bıçaklar, o süt gibi beyaz ameliyat masaları, canım, anlatmakla tükenecek gibi değil ki,,, Hastanesi deniz kenarında, padişah saraylarının bitişiğinde. Yatağından başını kaldırıp baksan selâtin camilerinden yedisini sekizini birden görürsün, limana giren bütün ecnebi vapurları ayağının altında Dedim ya, tarifi mümkünsüz.» »

Avni Akbulut önce can kulagiyle dinlerken sonlara doğru mahzun bir tavırla başını sallamıya başlamıştı; karşısındaki belki de bunu farkederek susunca, ümitsiz bir sesle mırıldandı:

«Oraların fiyatı da ona göredir. Böyle lüküs yerler bizim için değil!»

Sağlık yurdu ile sahibini fazlaca övdüğünü anlayan adam, üst dudağından ön dişleri dökülmüş ağzına doğru uzanan kır bıyıklarını sağa sola sıvazladı, kül rengi gözlerini bir an küçültüp düşündükten sonra:

«Yok canım,» dedi, «sana söyledim ya, helâl süt emmiş adam!» Ondaki insaniyeti kimsede bulamazsın. Halden anlar, paran çıkışmazsa derdini ameliyatsız da sağaltır. Bir de konuşmaları var, hani insanın illetini diliyle çekip alıyor desem hilâfsız..,»

Avni şüphe ile başını salladı:

«Benim derdim öyle tatlı dil ile ameliyatsız iyi olacak soyundan değil, bir böbrek iki taş bu, bıçağı yimeden çıkar mı?»

Öteki güldü:

«Tabii çıkar. İlâcla eritiverince aşağıdan dökülür gider. Bu doktorda öyle ilâçlar var ki İstanbulun bir hastanesinde bulamazsın, Almanyadan hususi gelmiş!»

Avni hâlâ tereddüt eder gibiydi, fakat öteki durmadan doktorların vicdansızlığını, bunlar arasında operatör İrfanın nasıl bir inci olduğunu, «Allah doktorları günahkâr kullarını cezalandırmıya yollamış, ama günahsız kullarını da yüz üstü komamış!» diyerek anlattı «Tatlı canına acıman yok mu senin?» diye boyuna tekrarladı. Ertesi gün 'sini gücünü bırakıp onunla birlikte bu «helâl süt emmiş» adama gitmiye de razı oldu. Gündüzkü uykusuna rağmen hâlâ yol yorgunluğunu atamamış ve bu heyecanlı konuşmadan büsbütün harap düşmüş olan hasta, «Hayırlısı neyse o olsun,» diyerek yatağına uzandı, sabaha kadar inleyip oflayarak, hattâ bazan birdenbire gelen keskin sancıların tesiriyle bağırıp yerinden fırlıyarak döndü durdu.

Kuşluk vaktine doğru beraberce yola düzülüp operatör İrfanın yazıhanesine gittiler. Bu doktorun resmi işi olmadığı için öğleden önceleri de yerinde bulunuyordu. Değirmi sakallı hayır sahibi: Yanında kaç paran var? Malûm ya, yorganına göre ayağını uzat demişler. Paramız belli olunca tedaviyi, ilâcı da ona göre tutarız, işin fantaziyesine kaçmayız.»

Avni Akbulut bir taraftan hastalığın ve tedavinin fantaziyesi nasıl oluyor acaba diye düşünürken, bir taraftan da cebindeki paranın hesabını yaptı. Öyle göründüğü kadar da züğürt değildi. Nüfus memurluğunu bıraktıktan sonra elindeki bir bağ, bir de elma bahçesi ile gül gibi geçiniyor, ikisi de evli olan büyük oğullarının yardımile küçük oğlu Süleymanı ve bir tanecik kızı Ferideyi orta okula gönderiyordu. Hastalığı için Niğde ve Kayseride ettiği masraflarına topu yüz lirayı bulmazdı. Ama şimdi İstanbula bu derdi kökünden aldırmak için gelirken ihtiyatlı davranmış, yol parasından ayrı cebine altı yüz liracık koymuştu. Yanındakine:

«Yüz elli liram var. Yol parası ile otel parası da içinde!» dedi.

Öteki birdenbire olduğu yerde, sokağın ortasında durdu:

«Ciddi mi söylüyorsun?» dedi «Bu para ile İstanbulda yarana pansıman bile yapmazlar. Gittiğimiz doktor ne kadar da gözü tok olsa gene masarifini alacak, çoluğu çocuğu bu yüzden ekmek yiyor, keseden veremez ya? O röntgen makinesi adamın içini dışını göstermek için ne kadar elektrik yakıyor biliyor musun? Üstelik film de bulunmuyor. Ben rahmetli kardeşim için ne kadar aradım. Karaborsadan ateş pahasına alacaksın. Vazgeçelim bu işten de sen yol paranı yimeden Niğdeye dön.

İşin şakaya gelmiyeceğini anlıyan Avni:

«Yok canım,» dedi, «tanıdık hemşerilerden beş on kuruş daha buluruz. Şu dertten bir kurtulalım da.»

— DEVAMI VAR —

Haftanın hicvi

Softalık diriliyor

Siz mübarek ve ilâhî kuranınızın her hafta ticaret metaı haline getirildiğini görür susar, seyreder, hatta bu ticaret muamelesine sahne olan dergiyi alkışlarsınız! O, komikler komiği ve palyaçolar palyaçosu şair bir ekmek parası uğuruna sizin, üzerinde titrer göründüğünüz ezan-ı- Muhammediyi satıyor! Sizi nereden, ne ile, nasıl avlıyacağını menfaatin o sinsi içgüdüşüyle sezmiş, iğnesini can alacak noktanıza saplıyor!. Böylece en zayıf tarafınızdan yakalıyarak sizleri midesine, hizmet eden uşaklar haline getiriyor!

Ezanlar, kelime-i- şehadetler, dinî bayramlar, tespih ve kandil, peygamber ve dört halife bu matbuat Zati Sungurunun maharet vasıtaları, geçim aletleridir.. Biliyor ki bu memlekette irtica ve taassup; softalık ve gerilik çöreklenmiş olarak bodrumlarda, izbelerde can çekişmektedir! Biliyor ki, can çekişen mahlûka bir damla su, bir zere ilâç sonsuz bir kudretin bahşedeceği hayat kadar büyük görünür. Canavar'ın minnetini kazanarak ekmek ve şöhret yolunu garanti ederken Şark Bobstili meserretten sarhoştur! Günümüzün Kabakçı Mustafası olmak isteyen bu sosyal karikatür siz dindarları, burnunuza geçirdiği bir halkadan çekip götürmektedir!

Bodrumların, izbelerin karayılanı daha şimdiden kımıldıyor. Kimi «tarikatler serbest bırakılsın», kimi «dindarlıkta Amerika örnek alınsın diye bağırırken kimi de cami üstüne cami yaptırmakta ön ayak oluyor.. İşte, mistik ağanın sahtekârlığı, hepsine bulaşmıştır.. Böylece inkilâp kartalının memleketinde onun yıktığı softalık bütün ellerin işbirliğile mezarından çıkarılmaktadır! Sokaklardaki sarıksız başlar, müzelerdeki başsız sarıklara doğru iştiyakla atılıyor.. Tencere yuvarlanmakta, kapağına doğru koşmaktadır. İnkılâp ruhu dâhisiz kalınca tüccar partilerinin, müteahhit gruplarının ve softa bozuntularının hücumuna uğradı. Böylece ortaya yeni vaitlerle çıkanlar, Atatürke başkalarından daha çok bağlı oldukları yaygarasını koparanlar Anadolu çocuklarına değil beş on küçük burjuvaya dayanarak, din yaygaraları koparak inkılâbı terk ediyorlar. Asırların ihmal ettiği halk bir kere daha aldatılmaktadır!.

Doğan RUŞENAY

---

iyor ki:

kaldı. Ve Belediye meclisi güzel bir misafirperverlik gösterdi: Umumhanelerde bulunan bütün kadınlara emir vererek saraya mensup kimselere iyi muamele etmelerini, ve bunlardan para almamalarını söyledi. Kral gittikten sonra bu paralar Belediye bütçesinden ödendi. Kral, bu hareketinden dolayı belediyeyi takdir etti. Yirmi sene sonra İmparator olarak Ulm şehrini ziyaret ettiği zaman maiyyetiyle birlikte bizzat umumhaneye gitti ve bütün masrafları burada da belediye çekti. Sigismund 143, de Viyana'ya gidince şehir meclisi umumhanelerdeki bütün kadınlara kadife elbiseler dağıtmıştır.»

⁂

UZUN HAVA

Pek ıraktır bizim köyün yolları
Başka türlü tükenmez
Asıl yiğitim Ahmedin türküsünü;
Manavgat yolları sade mermerden
Ahmet yedi gün yattı,
Otuz gün de yatılabilir kimse
görmeden..
Uzat yiğitim uzat
Yollar kadar uzun olsun ahların,
Uc uca ekleriz de yol yaparız
Üstünden gelir geçeriz bir gün.

Adil TALİP

SOSYAL MESELELER:

Demokrat Parti programında göze ilişen bir ilim hatası

Sırf bir ilim kamusu olarak ve her türlü siyasî endişelerden uzak kalarak D. P. programında gözümüze ilişen şah eser bir ilim hatası üzerinde durmayı zarurî görüyoruz. İşlenen bu ilmî hatanın açıklanmasını millî irfanımız bakımından faydalı görüyoruyoruz. Mezkûr hata, D. P. Programının altıncı maddesinde işlenmiştir. Şöyle ki:

«Madde 6 — İçtimaî iş bölümünün tabiî neticesi olarak çiftcilik, işçilik, tüccarlık, sanayicilik, avukatlık ve memurluk gibi yurddaşların teşkil ettikleri iş ve çalışma zümrelerinin karşılıklı münasebet menfaatlerinin umumî menfaat çerçevesi içinde, içtimaî adalet ve insanî tesanüt prensiplerine uygun olarak âhenkleştirilmesi lüzumuna ve imkânına inanıyoruz».

Yukarıya aynen çıkarılmış bulunan mezkûr altıncı maddeye göre: Demokrat Parti aşağıdaki şu üç hususa inanmaktadır:

a) Çiftçilik, işçilik, tüccarlık, sanayicilik, avukatlık ve memurluk gibi iş ve çalışma zümreleri içtimaî iş bölümünün tabiî neticesidir.

b) Bu muhtelif iş ve çalışma zümrelerinin karşılıklı münasebet ve menfaatleri vardır.

c) Bu karşılıklı münasebetler ve menfaatleri içtimaî adalet ve insanî tesanüt prensilerine göre âhenkleştirilebilir.

Bu üç hüküm klâsik içtimaiyat ve klâsik iktisat ilmine tamamile aykırıdır. Yani gerek Adam Smit ve gerek Karl Marks gibi büyük iktisatçılar bu esasları tamamile reddetmişlerdir. Bu kanaat ancak vülger ekonomistler tarafından terviç edile gelmiştir. Maamafih bir noktai nazarr deyip bu hususları hoş karşılasak bile ortada bir de gerek vülger ekonomistlerin ve gerek klâsik ekonomistlerin dahi kabul edemiyeceği «çiftcilik, işçilik, tüccarlık, sanayicilik, avukatlık ve memuruk gibi iş ve çalışma zümreleri, içtimaî iş bölümünün tabiî neticesi» olduğunu beyan eden bir ilim hatası mevcuttur. Zira gerek Vülger ekonomistlere ve gerek klâsik ekonomistlere göre iş bölümü ikiye ayrılır:

1 — İçtimaî iş bölümü,

2 — Meslekî iş bölümü,

İçtimaî iş bölümü, işin organize oluşunda ve mahsulü paylaşmak mevzuunda baş gösterir. İççtimaî iş bölümünün tarifi muhtelif iktisatçılara göre değişmekle beraber, umumiyetle içtimaî istihsal prosessüsünde insanların muhtelif durumlarda oluşunu ifade eder. Buna göre insanlar muhtelif kategorilerde toplanırlar ki, buna da sınıf denir. Bu grupların miktarı iktisatçılara göre değişmekle beraber - ki profesör Kesler'e göre bu grruplar sekizdir - umumiyetle üç katagoride toplanır.

1 — Kapitalistlerr veya bizim iş kanununa göre iş verenler, Prof. Kesler'e göre müteşebbisler;

2 — Emekçiler, bizim iş kanunua göre iş alanlar, Prof. Kesle're göre işçiler;

3 — Küçük burjuvalar, bizim iş kanununa göre esnaflar.

Bir de içtimaî istihsalde, doğrudan doğruya hiç bir sınıfla ilgisi bulunmıyan fonksiyonerler vardır. Bunlar umumiyetle hâkim sınıfın adamlarıdır. Memurlar, orrdu mensubini ve kilise elemanları. Bunlar bir sınıf olarak ortaya çıkmazlar. Sınıf mücadelesinde umumiyetle Apolitik kalırlar, yani bu suretle kuvvetli tarafın galebesini temin ederler. Daima sınıf olarak hâkim zümrenin menfaatlerini korurlar.

Demek ki içtimaî iş bölümü, insanları istihsal varlıkları karşısında bulundukları duruma göre bir tasnife tâbi tutar. Yukarıki tasnife göre kapitalistler istihsal vasıtalarına sahip gündelik ve parça üzerinden insan çalıştırıp mahsule tesahüp eden insan katagorisidir. Emekçiler ise; iş gücünü ister gündelikçi, ister götürücü olarak başka bir şahsın yani kapitalistin emrine kiralayan insan katagorisidir (1). Bir insanın emekci olabilmesi için iki şartın birden tahakkuk etmesi lâzımdır:

1 — İş gücünü yaşamak için kiralamaya mecbur insanların bulunması.

2 — İş gücünü kira ile alacak bir insan katagorisinin mevcut olması.

Dikkat edilirse orta çağda bir insanın iş gücü gündelik veya götürücü sistemle kiralanmadığı için - zira serf sistemi hâkimdi - orta çağda modern mânada emekci mevcut değildi.

Kapitalist cemiyette bir üçüncü katagoriden yani istihsal vasıtalarına sahip ve bu vasıtaları ecir kullanmadan çalışan bir zümreden daha bahsetmek mümkündür.

Bu da kapitalist cemiyette miktarca mahdut ve gün geçtikçe azalmaktadır. Demek oluyor ki, sınıflarr içtimaî iş bölümünün tabiî neticesidir. Meslekler değil! İçtimaî iş bölümü sınıf mefhumu içindedir. İçtimaî iş bölümü muhtelif çalışma zümrelerini değil sınıfları doğrurur.

Bir ülkede içtimaî iş bölümü vardır demek orada muhtelif sınıflar mevcuttur demektir. Bu keyfiyet hukuk bakımından istihsal vasıtaları karşısındaki mülkiyet sistemini tayin eder. O halde bir ülkede içtimaî iş bölümü vardır demek hukuk ilmi bakımından o ülkede ferdî mülkiyet sistemi mevcuttur demektir.

Şu halde; içtimaî iş bölümü, sınıf, ferdî mülkiyet ayni hâdisenin biri içtimaiyat, diğeri iktisat ve diğeri ise hukuk bakımından incelenmesi demektir. Yoksa Demokrat Partinin ileriye sürdüğü gibi içtimaî iş bölümünün neticesi, muhtelif çalışma ve iş zümreleri değildir. İş zümrelerini yani kunduracılığı, elbiseciliği, bakkallığı, mühendisliği, doktorluğu, avukatlığı... ilh. doğuran meslekî iş bölümüdür.

Zira: içtimaî iş bölümü sınıfları, meslekî iş bölümü iş zümrelerini doğurur. İçtimaî iş bölümü, tarihin bir devresinde doğmuş ve tarihin bir devresinde ortadan kalkacaktır. Fakat meslekî iş bölümü ebedîdir. Bu basit hakîkati maalesef D. P. görmemezlikten geliyor. Nitekim Ziya Gökalp prensiplerinden mülhem olan bazı yazarların Türkiyede içtimaî iş bölümünün mevcut olduğunu, fakat sınıfların mevcut olmadığını, ancak mesleklerin var olduğunu ileri sürerek bu hataya düşmeleri gelişi güzel değildir.

Ezcümle Weimar anayasasının ve japon anayasasının fikrî istinatgâhı bu tez olmuştur. Yani içtimaî siyasetle sınıflar arasındaki zıddiyeti tasfiyedir. Bizde Kesler ve Fındıkoğlu'da içtimaî siyaset doktrini ile de bu tezin propagandasını yapmaktadırlar. Bu hususları ileride Pr. Kesler'in yanıldığı noktaları incelerken tebarüz ettireceğiz.

Behçet ATILGAN

---

(1) Emekçi, proleter tabiri: Kadim Romadan alınma olup insan dölü yetiştirmekten başka hiç bir hakka malik olmıyan esirlere verilirdi

---

Dünya

Dostlarla, düşmanlarla dolu
Koca dünya!..
Şehirler ,
Üniversiteleri, kütüphaneleri yakılmış
büyük şehirler

Gece yarılarına kadar
Yangınlar seyrediyorum
Resimlerin karşısında

Yığın yığın insanlar ..
Kimisi yüzükoyun kapanmış toprağa,
Ağlıyorlar nur topu çocuklar
Çırıl çıplak yaslanmış hudut taşlarına.
Dünya,
Dostlarla düşmanların güzel dünyası!
Sıcak yatağından kaldırıp
Saçlarından sokak ortasına asmışlar
Bu delikanlıyı bir gece yarısı.
Bir tarafta
Kucak kucak çiçek, kucak kucak bahar,
Bir tarafta
Kilometreler boyunca kas katı kesilmiş
ölüm
Sen benim Anadolulu kızım,
Güvem gözlüm!
Boyu iki karış değildir dünyanın
Ve benim şu ufacık yüreğimi
Senden önce zaptetmiştir
Acısı felâketi, büyüklüğü, sevgisi
İnsanların

Fethi GİRAY

SENDİKACILIK

SUPHI NURİ İLERİ

Sendikalar işçilerin meslek ihtiyaçlarını sağlamağa yarar. Sendikalar iş saatleri,gündelikler, iş anlaşma ve kontratları, sigorta meseleleri gibi sadece mesleğe ait olan işlerle uğraşan kurumlardır. Kanunlar sendikalara hiç bir yerde tüccarlık ve politikacılık hakkı vermez. Sendika üyelerine kar getiren bir şirket değildir. Kar yasaktır.Fakat, meselâ bazı tarım sendikalarına sadece üyelerine satmak için suni gübre yapmak izni verilmiştir.

Fransada mahkemeler kanunlardan daha ileri giderek sendikalara tüccarlık, hatta politikacılık hakkını tanımak istiyorlar.

Aynı endüstri veya sanat kolundan veya aynı meslekten bir kaç işçi birleşerek sendika kurabilirler, sendikalar ise iş, ulus ve uluslar arası olmak üzere birleşip federasyonlar , konfederasyonlar , enternasyonaller vücuda getirebiliyorlar.

Sendikacılık bugün bütün dünyada pek önemli rol oynayor ve gitgide kuvvetlenip yayılıyor .Sendika içinde politikacılık yapılamıyacağını görmüştük , fakat ,sendika dışında her işçi hürdür,istediği partiye girer ve arzu ettiği gibi oy verir .Yani bir işçi meslek ihtiyaçları için sendikaya ,politik ülküsü için de bir sosyalist partisine aynı zamanda girebileceği gibi, çalışmak için bir istihsal koperativine ve ihtiyaçlarını gidermek için de bir istihlak koperativine ortak olabilir.

Her ne kadar sendikalara politikacılık yasak edilmiş ise de tatbikata her gün ve her yerde bunun aksini görüyoruz. Yani politik hayata sendika federasyonlarının ve konfederasyonlarının rolü pek kuvvetlidir ve kanunlara rağmen gittikçe çoğalıyor.

İşci sendikaları ekonomide sosyalistliği ister ve istihsal vasıtalarının kamulaştırılması için uğraşır. İşçi sendikalarının amacı ergeç sınıf savaşını ,mevcut rejimi devirip iş başına geçmeği emrediyor.

Bunun antitezi olarak ,kanunlar patronlara da kendilerini işcilerin taşkınlıklarına ve grevlerine karşı korumak için sendika kurmak hakkını veriyor. Patron sendikaları her yerde muhafazakâr, mürteci, kiliseye sermayeye hükumete bağlı olurlar ve bütün ellerindeki kuvvetten faydalanarak işçileri ezmek, susturmak isterler. Bunların başlıca silâhına (look-out) derler.

İşçiler grev yaptıkları, yani çalışmadıkları vakit işin durmaması için patronlar sendikalara bağlı olmayan işçiler bulup onları kullanmak isterler. Bu gibileri şuurlu işçilere karşı kullanırlar.

Her iki çeşit işçi arasında kanlı kavgalar bile olduğu görülmüştür. Asıl işçiler bu işçilere (sarı) derler. Bazen de sarılar patronlar tarafından teşkilatlandırılarak açıktan işçi sendikalarile rakipliğe çıkartırılırlar, bunlar patron taraftarı sendikalar kurarlar. Fakat çok defa patronların insafsızlıklarına karşı bunlar da asıl işçilerle birleşirler.

Sendikaların Sanksiyonları:

1 — Grev: işçinin bazı şartlarını kabul ettirmesi için işlemekten vazveçmesi. 1935 den önce grev ilân edilince işçi patronun fabrikasını bırakıp evine dönerdi.

1935 de Fransız hükûmetindeki burjua partiler zayıflayınca ve sendikalar yüz bulunca, grevciler fabrikalardan çıkmayıp şartları kabul edilinceye kadar işgalli grev yapmışlardır.

2 — Genel grev: her memlekette hükümetlerin en korktukları şeydir, buna (kara gün) derler.

Genel grevde her iş ve her meslekteki işçiler birden işlerini bırakırlar, hayat, münakale, iaşe durur. Hukukta ve politikada bir fabrika işçisinin patronuna kızıp grev ilân etmesi müdafaa ediliyorsa da, patron ile iyi geçinen işçilerin de emire uyarak işlerini bırakmaları birinci derecede ihtilalcı bir hareket sayılır. Hükûmetler hemen ordularını yürüterek hiç olmazsa kamusal hizmetlerin durmaması için çalışırlar. Çünkü birden demiryolu, tramvay, elektrik, gaz ve fırınlar durursa hayat durur, bu adeta ihtilâl sayılabilir.

3 — Sabotaj: işçinin kullandığı makineyi istiyerek bozması veyahut imâl olunan malı bozuk çıkartmasıdır. Bu, makineyi hor kullanmak, yağlamamaktan, fabrikayı berhava etmeğe kadar gidebilir.

4 — Gizli grev: bir türlü sabotaj sayılabilir, işçinin bir saatta yapabileceği işi meselâ beş saatta yapması, yani randman vermemesidir.

5 — Boykot: elbirliği ile sendika üyesinin bir fabrikatörün malını almaması, bir şirketin otobüsüne binmemesi veya onun işini kabul etmemesidir. Meselâ elektrikçiler sendikası bir fabrikanın elektrik tamiratı için işçi yollamayıp patronu zor duruma sokması, boykotun bir çeşitidir.

Bütün bunların tesirli olması için bütün işçinin sendikada veyahut onun tesiri altında olması ve sıkı bir sendikacılık şuur ve disiplininin doğması lâzımdır.

6 — Look-out: işçiye karşı patronun silâhıdır, işçiler zengin olmadıklarından çok zaman işsiz kalamazlar, bundan faydalanan patronlar işlerin durmasından doğacak zararı göze alarak fabrikalarını kapatırlar, işçi de dayanamazsa patronun şartlarını ve isteklerini kabule mecbur olur. Buna (look-out) denir.

Fransa'da Sendikacılık:

Fransız ihtilâlini yapan burjua sınıfı kazandığı özel hürriyetten faydalanarak yeni doğmakta olan işçi sınıfını kapitalist kanunlarla sıkıştırıyordu.

1789 da hakkını alamayan işçi sınıfı 1848 de ihtilâle mecbur olarak böylece ancak 1884 de sendika kanununa kavuşabildi. İşçi için yapılan 1884 Fransız sendika kanunu çiftçilere ve hatta patronlara da teşmil edildiği gibi sonradan Fransız burjua hükûmetinin zayıflığından faydalanarak memurlar ve hatta polisler de kanunsuzca aralarında sendika kurup meslek haklarını müdafaaya başlamışlardır.

Kuruluş: esas aynı il'e (vilâyet) ve aynı mesleğe bağlı işçiler sendika kurarlar. Bu: a - il birliğine ve, b - ulusal birliğe bağlıdır.

C. G. T. yi idare eden (ulusal konfederal komite) ye ulusal ve il birlikleri temsilci gönderirler, bu komite yılda mutlaka iki defa toplanır ve iki yılda bir ise kongre kurular.

Bütün bu sendika ve birliklerin büyük bir muhtariyeti vardır, meselâ aynı sanattaki işçilere grev yukarıdan emredilmez, ancak bunu ulusal federasyon teklif eder. Tabii genel grev için bütün kurumun karar vermesi gerekir.

Kanun yasağını dinlemediğinden C. G. T. yı çok defa hukümet ve mahkemeler kapamak istediler ise de işçi sınıfının günden güne çoğalan kuvvetine karşı kesin ve zorba kararlar alınamadı.

1939 savaşı ve 1940 işgalinden sonra Vişi'de kurulan mütareke rejimi komünistlik şüphesi altında bulunan Fransız sendikacılığını kaldırılarak hürriyetsiz bir sendikacılık kurmak istedi ise de C. G. T. gizli olarak işine devam etti ve Fransa'nın kurtuluşunu hazırladı. C. G. T. 1944 sonlarında ise, Almanyada bulunan 2.500.000 Fransız işçi ve esirinin eksikliğine rağmen, eski kuvvetini buldu ve bu gün bile beş milyona yakın üyesi var.

Ülkü ve mezhep: a - gündelikçilerin maddi ve manevi, ekonomik ve meslek menfaatlerini temin etmek, b - burjua politik, sosyal, felsefe ve din kayitleri dışında toplanıp gündelikçiliği, sömürülmeği, sınıfları kaldırmak.

Bu iki maddede: a - tekâmül istiyen, günlük, bir gaye var: işçinin hayat şartlarını hemen iyileştismek, gündelikleri artırmak, iş saatlarını azaltmak, sağlığı, kadınları ve çocukları korumak, işçiyi patron karşısında yalnız bırakmamak (kolektif iş kontratları) ve işçiyi işletme ile fabrikaları kendi kendilerine idare etmeğe alıştırmak, b - ihtilâlci bir amaç var: patronluk ve gündelikçiliğin kaldırılması, istihsâl vasıtalarının özel mülkiyetinin kaldırılıp yerine kamu mülkiyetinin geçmesi, yani sosyalistliğin zaferi.

İngiltere'de:

İngiliz sendikalarına (trade-union) denir. Bunlar ilk zamanlarda patronlara taraftar olup sosyalistliğe set çekiyorlardı. Trade - union'ların tarihi, onların sosyalistler tarafından kazanılması tarihidir. 1890 da markscılar (New-unionist) tarafından trade-union'lar az kalsın tamamiyle elde ediliyorlardı. 1900 de (Labour Party) namı altında (İndepandant Labour Party),

RAKAMLAR-GERÇEKLER

● 1943 yılında Türkiyede 5 kişiden fazla işçi çalıştıran iş yerlerindeki işçi ve müstahdem sayısı:

İş yeri:	3205
İşçi:	275038
Müstahdem:	26193

● Bu işçi ve müstahdemlerin yaş ve cinsiyete göre ayrılışı:

12 - 16 yaşında kız	8809
12 - 16 yaşında erkek	10376
17 - 18 yaşında genç kız	13021
17 - 18 yaşında genç erkek	19665
19 yaşından yukarı kadın	56937
19 yaşından yukarı erkek	16675

	İşçi	Müstahdem
Kız ve erkek 12-16 yaş	19185	
Kız ve erkek 17-18 yaş	32686	
Kadın 19 dan yukarı	56937	2524
Erkek 19 dan yukarı	166275	23669

Müstahdemler sayısı yaşa göre değil, sadece cinsiyete göre gösterilmiştir.

● 1943 yılında üç vilâyetin işçi durumu:

	Kız ve erkek çocuk	Kadın	Erkek
İstanbul	11745	16175	31813
İzmir	9335	23057	19600
Zonguldak	6118	87	27880

● 1943 yılı işçi ve müstahdem sayısı bakımından ön plânda gelen vilâyetler:

	İşçi	Müstahdem
İstanbul	59733	8344
İzmir	51992	2308
Zonguldak	34085	1933
Eskişehir	10585	1159
Bursa	9110	541
Malatya	8127	552
Ankara	7863	1663
Elâzığ	7484	510
Seyhan	6684	1007
Samsun	6423	500

*

Sosyal demokrat federasyonu ve Fabyenlerin teşvik ettiği bir çok trade-union birleşti, seçimlere karıştı ve hattâ başa geçebildi: (Mac Donald kabinesi). Bu parti git gide sosyalistleşiyor.

Sovyetler Birliğinde:

Her yerde sendikacılığın patronlara karşı işçiyi korumak için kurulduğunu biliyoruz. Sendikacılığın politik amacı ise sosyalistliği kurmak, gündelikciliği yani sömürülmeyi kaldırmaktır. Zaten Sovyetlerde 1917 den sonra işçi ve köylüler bunu yapabildiklerinden, Avrupa anlamında sendikaları olamazdı, çünkü ülküye varılmıştı. (1) Sovyet sendikalarında Lenin'in ölümüne kadar büyük bir hürriyet vardı, ondan sonra yeni türeyen burjua (nepman) adında zengince bir köylü (kulak) ve tüccar sınıfı görüldü. Bunların Bolşevik partisini ellerine geçirmemeleri için iki yol vardı: a - Trotski'ninki: memlekette sürekli bir seçim ve propağanda savaşı yapmak, b- Stalin'inki: gelmekte olan cihan savaşını ve halkın devamlı ihtilâl ve mücadeleden yorulduğunu göz önünde tutarak, seçimleri yukarıdan aşağı yaparak burjua ve diğer istenmeyen ideoloji sahiplerini partiye sokmamak.

Stalin'in grubu kazandıtından Sovyet sendikaları birer sosyal kurum haline girdiler.

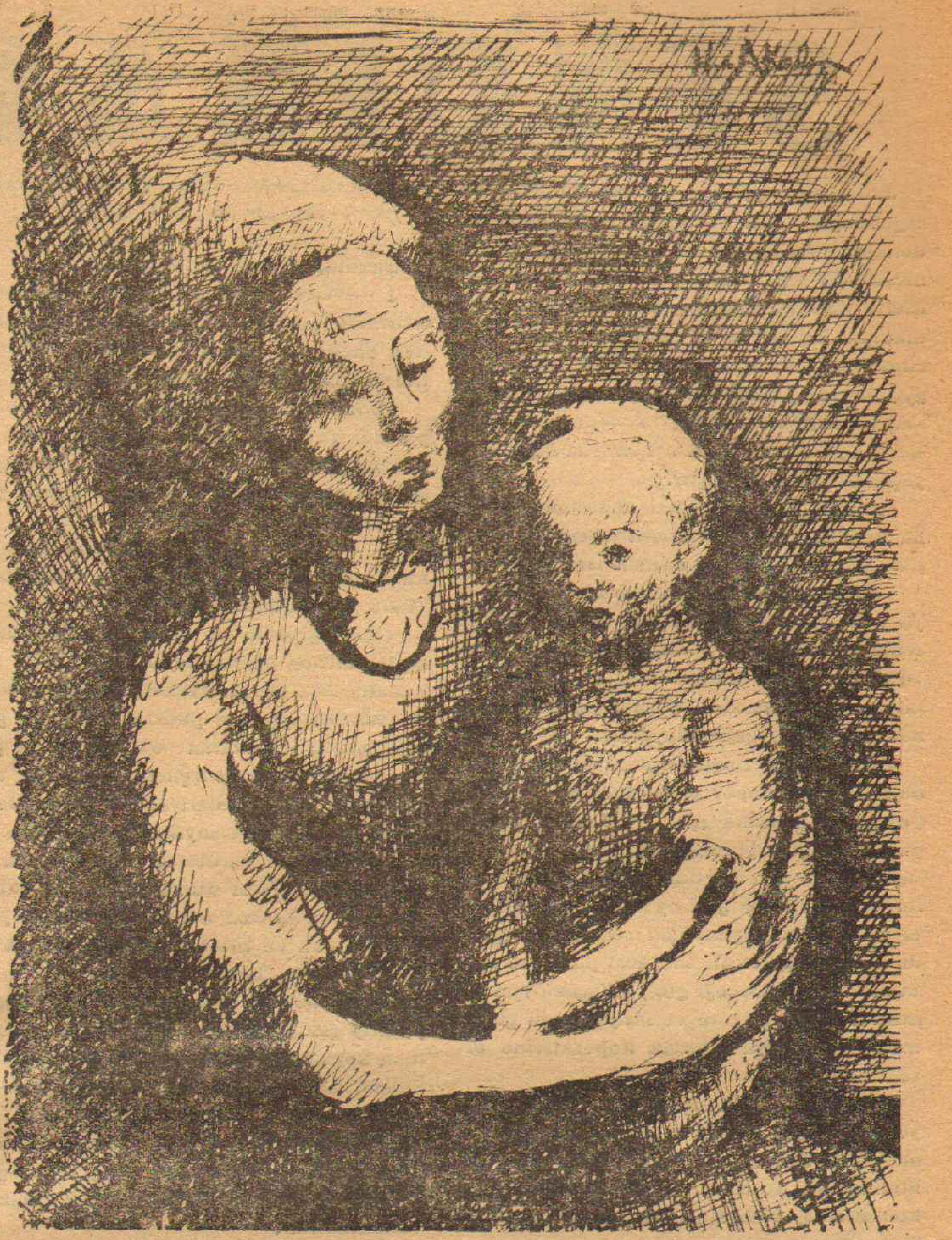

Haşmet Akal — Çocuklu kadın

KEZİBAN

O, örgülü saçlı bir Türkmen kızıdır. Onun Işığı çıra, yatağı çuldu ve tahta sofrasında arpa unundan bazlama, keçi sütünden ayran bulunurdu.

Yeşil zeytin rengi gözleri ve Nar çiçeği gibi yüzü ile bu yayla kızının adını kimi Ayşe kimi Keziban belledi. Yüzünü görmemiş şehir delikanlıları onu gül bahçesinde bir gonce, bülbül sesinde bir beste sandılar. Çepgenini mor, fistanını al görürler. Ayışığında doğdu, kuş südüle büyütüldü ve her gece kuş tüyü yataklarda uyurdu.. Şairler onu için böyle yazdılar..

Ben bilirim ki, anası onu tarla çapalarken doğurdu, keçisile bir arada büyüttü ve hep kuru toprak üstünde uyuttu. Onun ne mor çepkeni vardı ne de Al renkli fistanı.. On dördünde gelin oldu çeyizsiz, on beşinde doğurdu. On yedisinde doğurdu, böylece hep yıl aşırı doğurdu. Nenni öğrendi. Türkü yerine. Takacak gülü, bülülü dinlemeye vaktı yoktu.. Şehir delikanlısının yosması, şairin Kezibanı yani şu benim bildiğim örgülü saçlı Türkmen kızı çocuk doğurdu, dağdan odun taşıdı, hamur yuğurub Bazlama pişirdi, koyun güttü, tarla sürdü, az güldü, az ağladı, düşünmeden bakdı yıldızlara, erkeğini ve toprağı sevdi beş yaşında çalıştı. Otuzunda.. altmışında çalıştı. Oğulları şehit düştü, kızları gelin oldu, yine çalıştı. Onun dünyası bir nokta kadar küçüktü.

Onun adını kimi Ayşe kimi Keziban belledi ama, o, bu dünyadan, bir noktayi bile belliyemeden güçtü gitti.. Adiloğlu

SÖYLEYİN

Isıtsın kalbimi sözleriniz söyleyin
Sulh şarkılarının okunduğunu
Hürriyet güneşinin doğduğunu
İnsanların hürriyet ışıklarında yıkandığını
Sapan yerine traktör
Mavna yerine motör
İşlediğini söyleyin
Ve Yep yeni bir atmosferde yaşanıldığını
Lügatlerden zengin fakir kelimelerinin atıldığını
Böyle bir dünyada
Yaşamanın tatlılığını söyleyin

A. Zaim OGLU..

---

(1) Mecmuamızın 6ncı sayısında Sovyet sendikacılığının sosyal ödevlerini incelemiştik.

S. S. C. B. Öğretim ve Eğitim

İşçi Gençlik Okulları

Bu ikinci genel savaşın Sovyetler Birliğinde yaptığı muazzam tahribattan sonra yüz binlerce genç çiçin orta öğretimlerine devam etmek pek güçleşti, hattâ imkânsız oldu. Savaşa giden babaları ve ağabeyleri yerine gençler fabrikalara gitmişlerdi. Bu gençlerin yorulmak bilmez gayretleri iledir ki, Sovyet ordusu işliyebildi. Genç erkek ve kızlar en güç ve teknik meslekleri çabucak öğrenip eskiden elde edilen verim derecesini kat kat geçmişlerdir.

Bu hâdisede kuvvetli bir maneviyat, büyük bir yurtseverlik ve aydın bir şuurdan başka, sulhte mektep ve kültürce bu gençlerin iyi hazırlanmış oldukları büyük bir rol oynamıştır.

Fakat gençlik istihsale iştirâk edince; çalışmasiyle memleketin müdafaasına yardım edince, normal olarak tahsilini devam ettiremezdi. Gençlerin fabrikalardaki işlerini bırakmayıp orta öğretimlerini ikmal edebilmeleri için hususî okullar kuruldu ve böyece iş ve tahsil ayarlandı. Bu yeni okulların programları liselerinkinin aynı olmakla beraber ekseriyetle haftada üçer derslik üç ders günü şeklinde işlemektedirler. Öğretmenler okurların hayat ve çalışma hususiyetlerine göre ders vermekte ve ders sırası da bu şartlara göre ayarlanmaktadır.

Sınıf teşekkülü tarzına büyük bir önem verildiği gibi her okura da okuldakinden çok daha verimle çalışmak imkânı verilmektedir. Böylece bir genç savaş yüzünden bu veya şu dersten geri kaldıysa sınıfını terketmeden kendini toparlıyabiliyor.

Bu işçi gençlik okulları çabucak gelişmiştir, böylece okumak arzusu kimsede imkânsızlıklarla karşılaşmamıştır. Fabrika ve işletmelerin idaresi okullara bütün imkânlariyle yardım etmektedirler.

Savaç müddetince okullarını bırakmak zorunda kalan yüz binlerce genç bu teşkilât sayesinde eğitimlerini, çalışma ve mesleği ayni zamanda devam ettirerek, ikmal edebilmişlerdir.

Köyde Eğitim

İhtilâlden önceki Rusyada köylerde çok az kültür müessesesi ve okul vardı. Olan okullar ise gerek maddî bakımdan, gerek öğretim ve hattâ program bakımından şehirdekilerden kat kat kötü idiler. Orta öğretim, kütüphane, klüp ve tiyatro çarlık devri köylerine girmemişti bile.

Sovyetler devrinde ise, insaniyetin tarih boyunca elde ettiği kültür hazineleri, kitlelere sunuldu, cahil köylülerin gözleri açıdı.

Bu gelişme hele beş yıllık plânlar devrinde çok hızlandı. Bu ilerlemeyi belirtmek için birkaç sayı verelim: 1928 - 29 da köy eğitimi bir hayli geliştiği halde yine şehirlere nazaran çok geride idi. 1000 vatandaş üzerinde şehirlerdeki 127 talebeye karşı köylerde 72 okur bulunuyordu. 1938 - 39 da bu sayılar şehirde 168 ve köylerde 193 e çıkmıştı. Bu istatistikleri tefsir edebilmek için köylerde 1000 insan üzerinde çocuk sayısının fazla olduğu göz önünde tutulmalı.

Her cumhuriyet için aynı sayıları ayrı ayrı tetkik edersek çar hükûmetinin sun'i olarak hele Türk cumhuriyetlerinde, cehaleti nasıl devam ettirdiği açıkça görülür.

1.000 vatandaşdan okula gidenlerin sayısı

Cumhuriyetin ismi	Şehirlerde 1928	1938	Köylerde 1928	1938
1 — Rusya F.S.S.C.	131	170	74	195
2 — Ukrayna S.S.C.	114	158	82	186
3 — Beyaz Rus S.S.C.	162	175	89	198
4 — Azerbay. S.S.C.	126	172	65	209
5 — Gürcis. S.S.C.	161	165	96	208
6 — Ermenistan S.S.C.	145	213	87	246
7 — Özbekistan S.S.C.	89	161	24	181
8 — Tacikistan S.S.C.	40	129	16	178
9 — Kazakistan S.S.C.	155	175	40	181
10 — Kırgızistan S.S.C.	102	191	40	207

Görüldüğü gibi en çabuk gelişen köy eğitimi Türk cumhuriyetlerininki olmuştur.

Köylerde orta öğretimin gelişmesine gelince, 1928 de 1000 vatandaştan şehirlerde 44 ü ve köylerde 4 ü liselere giderken, 1938 de şehirlerde 73 e karşı köylerde 53 lise okuru bulunuyordu.

Bu neticeye varmak için binlerce okul yapılmış, yüz binlerce öğretmen köylere yollanılmıştı.

Ayrıca çeşitli dillerde milyonlarca okul kitapları hazırlamak gerekti. Az ve dağınık nüfuslu yerlerde yatılı okullar ve okurların nakliyesi sağlandı.

Sade 1933 den 1938 e kadar 16.636 köy okulu inşa edildi. Öğretmenler ayrıca (kütüphane, köy okuma odaları, hususi kurslar vesaire) yibi kültür işlerini de üzerlerine almışlardı.

1939 - 1940 da S.S.C.B. köylerinde 163.700 okul ve 22.257.900 okur vardı, bunların 14.082.000 u orta ve liselerde okumakta idi.

Büyükler için okullar ve okumak bilmiyenlerin tasfiyesi de köylerde kökünden sağlandı. Ayrıca traktör, ve ziraat makineleri kullanma, tarım, hayvancılık ve bunların uzmanlıkları gibi köylüleri ilgilendiren öğretime de önem verildi.

Savaş devamınca köylerde büyüklerinin yerine çalışan gençlere işlerine göre dersler verilmiştir. Bu öğretim haftada 4 veya 5 kere faaliyette bulunan okullar tarafından sağlanmıştır. Ayrıca da kütüphane, okuma ve kültür odaları ile de köy kitlelerinin devamlıca gelişmesi için çalışılmaktadır.

Çeviren:
Helvacıoğlu

Dünyadan haber :

BİR MUKAVEMET KAHRAMANI

Çizmeler altındaki Fransanın, mukavemet Fransasının adsız kahramanları birer birer cemiyet içindeki yerlerine dönüp yerleşiyorlar: Aragon, Eluard, Picasso, Cassou... muhteşem yaldızlı akademi koltuklarında değil, halk arasında ve halkın elleri üstünde şerefli sanat faaliyetleri ile baş başadır. «Milli Yazıcılar Komitesi» nin reisi bulunan Cassou, ikinci reis Vildrac ve genel sekreter Aragon gibi namuslu münevverlerden yardım gördüğü için ne kadar hâz duysa azdır.

Greco ve Cervantes üzerine yeni bir dünya anlayışının parlak ışıklarını serpen Cassou; sayfalarında Schubert'in nefis melodileri bir nabız gibi çarpan meşhur **Viyana Armonileri** romanından sonra, **Paris Katliâmları, Alay ve Dünyanın Merkezi** romanlariyle daha realist bir plânda yer almıştı. Yalnız ruhunda değil, kanında da İspanyaya, büyük ve beşeri İspanya'ya karşı bir yakınlık bulunan şair, **Muasır İspanyol Edebiyatının Panoraması** adlı etüdü ile, bu ateşin milleti hem Fransaya, hem de kültür kaynağı Fransada fışkıran bütün dünyanın sanat çevrelerine yaklaştırmış oluyordu. Petain zındanlarına atılan ve oradan Jean Renoir takma adı ile millî ıztırap ve kahramanlık sonnet'lerini söyliyen, daha sonra Toulouse'da mukavemet hareketini idare eden Cassou, Romain Rolland'ın büyük emekler harcadığı **Europe** mecmuasını yeniden ve eski atmosferine sadık bir şekilde canlandırmış; Modern Sanat Müzesindeki vazifesi başına gelerek Louvre okulundaki kürsüsünden, Fransız gençliğine tekrar İngres'i ve Delacroix'yı izaha başlamıştır.

Milleti için bazan bir yazıcı, bazan adsız bir nefer olarak dövüşen Cassou, Fransanın minnetle anacağı bir evlâdı olmuştur. Kurtuluş gününde Almanlar tarafından yaralanıp da Toulouse'da bir hastahaneye yatırıldığı zaman, De Gaule'ün, Paristen kalkıp bu taşra şehrindeki hastahane odasına kadar gelerek, onun göğsüne İstiklâl Madalyasını takışı küçümsenecek bir hâdise değildir.

ÖMER PERÇİN

GÜN. Jean Cassou'yu daha yakından tanımak istiyen okuyucular, onun Türkçeye çevrilmiş olan şu yazılarını okuyabilirler: **Spirtüel bir değer: İspanya** (İstanbul, sayı: 47); **Fransız senbolizmi** (Varlık, sayı 74); **Cervantes ve biz** (Yürüyüş, sayı: 10).

DİKKAT :

Abone, mektup, azı ve her türlü muhaberat için adresimiz şudur:

Gün-Posta kutusu 519 - İstanbul

BAYİLERİMİZE:

10 uncu sayımıza kadar olan hesaplarımızın tediyesini ve satılmayan nüshaların iadesini bayilerimizden bilhassa rica ederiz.

«GÜN» den memnunsanız ve yaşamasını isteyorsanız abone olunuz.. muhitinize yayınız!

Müessisi :
Esat Adil Müstecaplıoğlu

İmtiyaz Sahibi ve Neşriyat Müdürü
HASAN TANRIKUT

Muhabere adresi P. K. 519 İstanbul

Abone: Seneliği 800, Altı aylığı 400, üç aylığı 200 Krş.

Basıldığı yer: Stad Matbaası

Demokrasi ve Sosyalizm
Pr. H. Lasky
İkinci bası çıktı

GÜN
Haftalık Kültür ve Aktüalite Dergisi

Aganta! Burina! Burinata!
Halikarnas Balıkçısı
Roman

Haftanın kronolojisi

«Bu kronoloji günlük siyasî gazetelerin bir haftalık gayri siyasî haberlerinden iktibas edilmiştir.»

- Ankarada bir kamyon iki kisiden birini öldürdü, diğerini yaraladı.
- Ereğli kıyılarında bir vapur karaya oturdu.
- Harbiye radyo evi insaatında bir isçi toprak yığını altında kalarak ağır yaralandı.
- İzmirde Mehmet, Şevketi kira meselesinden bıçakla yaraladı.
- Caddebostanında Mehmet Ali, Halilin kavga yüzünden jiletle yüzünü kesti.
- Bir üniversite münazarasında isçi sınıfının refahının iktisadî şartlara bağlı olduğu anlaşıldı.
- Pangaltıda bir kadın injeksiyon yüzünden öldü.
- Aslan köyünde kız kacırma yüzünden Mustafa, Halili bir çok yerinden yaraladı.
- Samsun Millet vekillerinden birinin beş bin liralık mücevheri çalındı.
- Termede bir baba genç bir kızla evlenmemesine engel olduğu için oğlunu kardesine öldürttü.
- Samsunda bir kadın nafaka yüzünden kocasını yaraladı.
- Ankarada Elmas, kocasının metresi Muazzezin boğazını kesti ve kanını icti.
- Ticaret ve Sanayi Odaları secimi serbest yapılmadığı için reye istirak yüzde 5 i gecmedi.
- Bir kadın cocuğu ile birlikte denize düstü.
- Eleninin ayağı vapurla iskele arasına sıkısarak parçalandı.
- Fındık piyasasındaki buhran müstahsili çok zor bir duruma düşürdü.
- 19 toptancı kasap ihtikârdan, bir polis rüşvetten, bir posta memuru 6810 lira zimmetten mahkemeye verildi.
- İzmirde bir motör battı ve bir tayfa boğuldu.
- Denizlide yüz bin dönümlük bir çiftlik sahibi 300 köylü aleyhine dava açtı.

● **İNGİLİZ COCUKLARI SERGİSİ:** Aylardanberi bütün Türkiye sehirlerinde dolaştırılan ve İngiliz kültür heyeti tarafından tertiplenen bu sergi bu sefer de Yozgat Halkevi salonlarında acılmıştır.

● **TARİHİ ESERLER:** İzmirde Karaburun yakınlarında Millattan önceye ait tarihi eserler bulunmuştur.

● **İLK OKULLAR VERİMİ:** Bu yıl ilk okullardan 16 bin talebenin mezun olacağı sanılmaktadır.

● **KONFERANS:** Kadıköy Halkevinde 12 Nisanda İngiliz kültür heyetinden Pr. Philips tarafından «İngilterede Adâlet» konulu bir konferans verilmiştir.

● **KONFERANS:** Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil tarafından 12 Nisanda «Gençlerle konuşuyorum» mevzulu bir konferans verilmiştir.

● **İZMİR MÜZESİ:** İzmir kültür park sahasında büyük bir müze kurulacaktır. Eğitim bakanlığı bu iş için 500 bin lira ayırmıştır.

● **ÇALIŞMA DERGİSİ:** Calışma bakanlığı tarafından ayda bir yayınlanan bu derginin 4 üncü sayısı cıkmıştır. Türkiyenin iş ve işçi meseleleri üzerinde yarı resmi etütleri ihtiva eden bu dergi'nin isçi meselelerini daha gercek ve daha ileri ölçüler ve görüşlerle hal etmeye çalışacağını umuyoruz.

Fantazi:

DELİREN ADAM

Almanyada birinci dünya harbinin mağlûbiyeti, yarattığı zorluklar içinde iç mücadelesine başladığı zaman, vatandaş muharebesi almış yürümüştü. Sokaklarda barikatlar kurulmuş, geceli gündüzlü çarpışmalar devam ediyordu. Her ne pahasına olursa olsun hakimiyetini bırakmak istemeyen burjuva sınıfı, düştüğü çıkmazdan kendini kurtarmak için her çareye baş vuruyordu. Bu sırada işi gücü olmıyan bir takım maceraperestlerin içinden biri türedi. Münih şehrinin bir birahanesinde bu çapulcu, talancı ve hiç bir ideolojiye sahip olmıyan gurûh alayını başına topladı ve bu elemanlarla, ortalığın karışmasından faydalanmak isteyen zalim Don - Kişot, insiyakî bir heyecanla sağa sola saldırmıya başlamıştı. Bu çıkışı gören burjuvazi hemen bu serseri kuvvetlerden istifade etmeyi düşündü ve bu maceracı ile temasa geçti. Onu var kuvvetile destekledi, emrine bankaların kasalarını açtı ve böylece, birdenbire ne oldum delisi olan Don-Kişot getirdiği gururla kendine Peygamber unvanını taktı ve Kavgam adlı eserile yapmak istediklerini ileri sürdü.

Selefi yel değirmenlerine hücum ederdi. Bu durmadan akan ve engelleri yıkan tarihe saldırdı. Onu ters yüzüne çevirip, orta çağa sürüklemek ve yeniden efendilerle köleleri karşı karşıya getirip, kamçı altında çalıştırmayı temine yeltendi. Selefi bir tahayyülün mahsulü idi. Halbuki; kendini dev zanneden bu cüce alabildiğine geniş, ölçülemiyecek kadar derin realite deryasının ortasında boy gösterdi. İlk işi ileri yürüyüşü durdurmak ve inkilâp hareketini söndürmek, elebaşlarını kamplara sevkedebilmek için Rayştağ yangını çıkarıldı ve bu icadedilen vesile ile de herşey yerine getirildi. Kamplar hıncahınç doldu. Öldürülenlerin sayısı belli değildi. Tarih boyunca, belli başlı Sezar, Neron, zamanlarında ve engizisyon devrinde bile, böyle zulüm ve işkence görülmemişti. Hattâ, tarihten önce yamyamlar dahi bu kadar vahşeti becerememişlerdir. Bu icraatı gören Alman burjuvazisinin, sevinçle gülerken ağızları kulaklarına varıyordu. Artık bu en büyük yalancı peygambere, karşı duracak kimse kalmamıştı. Almanyayı can kulağı ile bir daha dinledi. Hiç ses yoktu. Hempalarını çağırdı ve şöyle dedi: «Dahilde vazifenizi yerine getirdiniz. Almanya, ambale bir duruma sokuldu. Şimdi artık herkes «gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım» diyecektir. Bundan sonra dünya mikyasında düşmanlarımızla kozumuzu paylaşacağız. Her sahada koşar adımlarla ve en hızlı bir tempo ile buna hazırlık, sizden istediğim budur.» Herkese vazifeleri verildikten sonra, vazifesini alan gözlerini kapayıp «Heyl Hitler» diyordu. En son olarak muavini Hes'e gözleri takıldı ve onunla konuşmak isterken, onun suratında birdenbire tımarhaneyi hatırladı ve kendi kendine, yahu dedi: biz her işi yaptık. Fakat, tımarhaneye kendimizi tanıtmadık.

Herkesi vazifesi başına sevkettikten sonra, doğru tımarhaneye gitti. Kapılar açıldı, herkes ayağa kalktı. En büyük yalancı peygamber, ağır ağır adımlarla yürüdü. Bütün memurlar telâş içinde herkese işaret ederek, «Heyl Hitler» dedirtiyorlardı. Peygamber vaziyetten memnun, «burası da olgunlaşmış, memleket, hamur haline geldi, istediğin gibi yuğur, istediğin şekle sok.» Fakat bu arada, gözleri kapının yanında oturan, sivri sakallı, geniş alınlı, keskin bakışlı bir adama takıldı. Bu adam ayağa kalkmamıştı. Bunu gören peygamber hayret etti ve kaşlarını çatarak yumruklarını sıkarak profesör kılıklı adamın üzerine doğru yürüdü. Yaklaştı ve «sen» dedi: «büyükleri ni tanımaz mısın?» Sivri sakallı, geniş alınlı adam «ne büyüğü» dedi. — «Almanyanın büyüklerini.»

— Almanyanın büyükleri deyince; hangi sahadan, hangi branşdan bahsediyorsunuz. Felsefede Hegel'den mi? Edebayatta, Göte'den mi?

Musikide Bethofen'den mi? Ben bunların hepsini tanırım.

Peygamber kaşlarını bir kat daha çattı, yumruklarını daha fazla sıktı.

— Ya, demek bunları tanıyorsun. Peki, başka büyük tanımıyor musun?

«— Hayır! tanımıyorum.

Peygamber büsbütün içerledi. Sinirleri gerildi. Perçemi dimdik oldu ve korkunç bir çehre ile şöyle dedi:

— Peki, birinci dünya harbinde yere serilen Almanyayı tutup ayaklarının üstüne diken ve bütün ırkların üstün ırkı olan Alman milletini dünyanın efendisi yapmak için, üçüncü Alman imparatorluğunu daha muazzam bir şekilde kurmak üzere olan Hitleri tanımıyormusun?

Sivri sakallı, geniş alınlı, profösör kılıklı bu deli, keskin bakan gözlerile Hitlere baktı ve ona acır bir tavırla:

— Dikkat et! Ben de böyle böyle kaçırdım dedi.

M. Börklüce